

# Sipoon kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, yleinen osa



## Sisällys

|   |    |
|---|----|
| 1 Sipoon kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2016                       | 8  |
| 1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma           | 8  |
| 1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet          | 8  |
| 1.2.1 Opetussuunnitelman laadinta Sipoossa                                  | 10 |
| 1.3 Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen                            | 10 |
| 1.3.1 Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen Sipoossa                 | 10 |
| 1.4 Opetusta ohjaavia käytänteitä Sipoossa                                  | 11 |
| 1.4.1 Siirtymävaiheet koulusta toiseen ja yhteistyö nivelvaiheissa Sipoossa | 12 |
| Siirtyminen esiopetuksesta alakouluun                                       | 12 |
| Siirtyminen alakoulusta yläkouluun  | 13 |
| Siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen opintoihin                       | 13 |
| 1.4.2 Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma Sipoossa                          | 13 |
| 1.4.3 Sipoon kunnan paikallinen tuntijako                                   | 15 |
| 2 Perusopetus yleissivistyksen perustana                                    | 20 |
| 2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet                            | 20 |
| 2.2 Perusopetuksen arvoperusta  | 21 |
| 2.2.1 Sipoon kunnan opetustoimen arvoperusta                                | 23 |
| 2.3 Oppimiskäsitys  | 24 |
| 2.3.1 Oppimiskäsitys Sipoossa   | 25 |
| 3 Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet                              | 25 |
| 3.1 Perusopetuksen tehtävä  | 25 |
| 3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet                    | 26 |
| 3.2.1 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteet Sipoossa                          | 27 |
| 3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen                                     | 27 |
| 3.3.1 Laaja-alainen osaaminen - Sipoon oppimispolku                         | 33 |
| 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri                               | 33 |
| 4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen                             | 33 |
| 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet                    | 34 |
| 4.2.1 Koulun toimintakulttuuri Sipoossa                                     | 37 |
| 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat   | 37 |
| 4.3.1 Oppimisympäristöjen ja työtapojen painotukset Sipoossa                | 39 |
| 4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet              | 40 |
| 4.4.1 Monialaiset oppimiskokonaisuudet Sipoossa                             | 42 |
| 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen                | 43 |
| 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä   | 43 |

|  |    |
|--|----|
| 5.1.1 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyö Sipoossa             | 43 |
| 5.2 Yhteistyö  | 44 |
| 5.2.1 Yhteistyö Sipoossa   | 45 |
| Oppilaiden osallisuuden tukeminen Sipoossa                             | 46 |
| Kodin ja koulun yhteistyö Sipoossa                                     | 46 |
| Sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa Sipoossa         | 47 |
| 5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö            | 47 |
| 5.3.1 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö Sipoossa | 48 |
| 5.4 Opetuksen järjestämistapoja  | 49 |
| 5.4.1 Opetuksen järjestämistapoja Sipoossa                             | 52 |
| Vuosiluokkiin sitomaton opetus Sipoossa                                | 52 |
| Yhdysluokkaopetus Sipoossa   | 53 |
| Joustava perusopetus Sipoossa  | 53 |
| Opetus erityisissä tilanteissa Sipoossa                                | 54 |
| 5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu                    | 55 |
| 5.5.4 Opetusta ja kasvatusta tukeva muu toiminta Sipoossa              | 57 |
| 6 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa           | 58 |
| 6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa                               | 58 |
| Arviointi Sipoossa   | 58 |
| 6.1.1 Formatiivinen arviointi  | 58 |
| Formatiivinen arviointi Sipoossa                                       | 59 |
| 6.1.2 Summatiivinen arviointi  | 59 |
| 6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet                                     | 60 |
| 6.2.1 Arvioinnin yleiset periaatteet Sipoossa                          | 62 |
| Tiedottamisen muodot   | 62 |
| Arviointisuunnitelma   | 63 |
| Oppilaan tavoitesuunnitelma  | 63 |
| Oppimiskeskustelu  | 63 |
| Arvioinnin kokonaisuus Sipoossa  | 64 |
| 6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi                                   | 65 |
| 6.4 Työskentelyn arviointi   | 65 |
| 6.5 Käyttäytymisen arviointi   | 65 |
| 6.5.1 Käyttäytymisen arviointi Sipoossa                                | 66 |
| 6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana                        | 68 |
| 6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain                            | 68 |
| Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain Sipoossa                         | 69 |

|   |    |
|---|----|
| 6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan                                    | 69 |
| 6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet | 69 |
| 6.7.1 Valinnaisaineiden arviointi Sipoossa                                      | 70 |
| 6.8 Perusopetuksen päättöarviointi  | 70 |
| 6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen   | 71 |
| 6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi                           | 71 |
| Oppimisen arviointi erityisissä tilanteissa Sipoossa                            | 71 |
| 6.8.3 Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa                        | 72 |
| 6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa          | 72 |
| 6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa                        | 72 |
| Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa Sipoossa                     | 73 |
| 6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi               | 73 |
| 6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin  | 73 |
| 6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu  | 74 |
| 6.11 Todistukset  | 74 |
| 6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa                       | 74 |
| 6.11.2 Lukuvuositolodistus  | 74 |
| 6.11.3 Välitolodistus   | 75 |
| 6.11.4 Erotodistus  | 76 |
| 6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus  | 77 |
| 6.11.6 Sipoossa käytettävät todistukset   | 79 |
| 6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset                         | 79 |
| 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki   | 80 |
| 7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet                                     | 80 |
| 7.1.1 Ohjaus tuen aikana  | 81 |
| 7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana                                     | 81 |
| 7.2 Yleinen tuki  | 82 |
| 7.3 Tehostettu tuki   | 82 |
| 7.3.1 Pedagoginen arvio   | 83 |
| 7.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana                                 | 83 |
| 7.4 Erityinen tuki  | 85 |
| 7.4.1 Pedagoginen selvitys  | 85 |
| 7.4.2 Erityisen tuen päätös   | 86 |
| 7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma              | 86 |
| 7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen      | 88 |
| 7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus   | 89 |

|  |     |
|--|-----|
| 7.4.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus                                 | 90  |
| 7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot                                      | 92  |
| 7.5.1 Tukiopetus   | 92  |
| 7.5.2 Osa-aikainen erityisopetus   | 92  |
| 7.5.3 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet           | 93  |
| 7.6 Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestäminen Sipoossa                     | 94  |
| 7.6.1 Tulkitsemis- ja avustajapalvelut Sipoossa                                | 96  |
| 8 Oppilashuolto  | 96  |
| 8.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö                                       | 97  |
| 8.1.1 Monialainen yhteistyö Sipoossa   | 98  |
| Oppilashuoltoryhmät Sipoossa   | 99  |
| 8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto  | 100 |
| 8.2.1 Yhteisöllinen oppilashuolto Sipoossa                                     | 100 |
| 8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto  | 101 |
| 8.3.1 Yksilökohtainen oppilashuolto Sipoossa                                   | 103 |
| 8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat  | 104 |
| 8.4.1 Oppilashuoltosuunnitelmat Sipoossa                                       | 104 |
| 9 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä                           | 105 |
| 9.1 Perusopetukseen valmistava opetus Sipoossa                                 | 106 |
| 10 Kaksikielinen opetus  | 109 |
| 10.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia | 109 |
| 10.1.1 Laajamittainen kaksikielinen opetus                                     | 111 |
| 10.2 Kielikylpyopetus Sipoossa   | 112 |
| Kielikylpyopetuksen tuntijako Sipoossa vuosiluokilla 1–6                       | 113 |
| Kielikylpyopetuksen tuntijako Sipoossa vuosiluokilla 7–9                       | 114 |
| 11 Valinnaisuus perusopetuksessa   | 114 |
| 11.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit                                | 115 |
| 11.2 Valinnaiset aineet  | 115 |
| 11.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät                 | 115 |
| 11.4 Valinnaisaineiden arviointi   | 116 |
| 11.5 Valinnaisaineiden opetus Sipoossa   | 116 |

Kansikuva:

Amanda Ahnlund, Ellen Skogster, Elsa Mänttari från Kungsvägenin skola, luokka 7b.

# 1 Sipoon kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2016

## 1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

## 1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma

- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheyttynä. Eheyttynä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheyttynä.

Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa



työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

### 1.2.1 Opetussuunnitelman laadinta Sipoossa

Sipoon kunnan opetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen vahvistamien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 mukaisesti. Rehtorit, opettajat, huoltajat ja oppilaat ovat osallistuneet opetussuunnitelman laadintaan. Kunnan opetussuunnitelmassa on hyödynnetty valtakunnallisen opetussuunnitelman tekstejä. Paikalliset erityispiirteet, painotukset ja opetuksen järjestämiseen liittyvät paikalliset toimintamallit ja tavoitteet on kirjattu Sipoon kunnan opetussuunnitelmaan omiksi otsikoikseen, ja ne tulevat aina valtakunnallisten tekstiosuoksien jälkeen. Oppiaineiden vuosiluokkakohteisissa osioissa paikalliset painotukset näkyvät omina kohtinaan. Opetussuunnitelman perusteista 2014 on poimittu lisäksi jokaisen oppiaineen lyhyt tehtävän kuvaus vuosiluokkakokonaisuuksittain, muilta osin opetus on perusopetussuunnitelman 2014 mukaista.

Sipoon opetussuunnitelma on laadittu kaksikielisenä yhteistyönä sekä suomeksi että ruotsiksi. Näin Sipoon opetustoimi varmistaa, että kunnassa tarjottava opetus ja opetuksen järjestämiseen liittyvä muu toiminta ovat yhdenmukaisia. Kuntakohtaisen opetussuunnitelman lisäksi Sipoon peruskoulut laativat lukuvuosittain koulukohtaiset lukuvuosisuunnitelmat. Sekä paikallinen opetussuunnitelma että koulujen lukuvuosisuunnitelmat hyväksytään kunnan koulutusjaostoissa. Opetussuunnitelma ja koulujen lukuvuosisuunnitelmat julkaistaan niin, että ne ovat henkilökunnan, oppilaiden sekä huoltajien käytettävissä.

Opetussuunnitelma on opetuksen tärkeä väline ja sitä noudatetaan opetuksen ja oppimisen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Linkki: [Valtakunnallinen perusopetuksen opetussuunnitelma 2014](#)

Linkki: [Sipoon kunnan esiopetussuunnitelma 2016](#)

## 1.3 Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

### 1.3.1 Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen Sipoossa

Sipoon opetustoimi arvioi antamaansa koulutusta ja sen tehokkuutta sekä osallistuu toimintansa ulkoiseen arviointiin. Sipoossa pyritään kehittämään koulutusta jatkuvalla ja monipuolisella arvioinnilla. Arviointia

tehtäessä huomioidaan eri ryhmien mahdollisuudet osallistua: rehtorit, opettajat, oppilaat ja huoltajat sekä mahdollisesti myös muut yhteistyökumppanit.

Opetussuunnitelman kehittämistyössä hyödynnetään myös muita Sipoossa tehtäviä selvityksiä ja raportteja sekä kehittämishankkeiden tuloksia. Opetussuunnitelman toteutumista seurataan kunnan sivistysosaston johtoryhmässä, opetustoimen ohjausryhmässä, rehtoritapaamisissa sekä pedagogisessa kehittämissyhmässä. Koulut arvioivat myös oman lukuvuosisuunnitelmansa toteutumista vuosittain ja hyödyntävät arvioinnin tuloksia kehittämistyössään. Lisäksi koulujen vanhempainyhdistykset ja oppilaskunnat voivat käsitellä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumista ja esittää kehittämisehdotuksia.

Sipoon opetustoimi tarkistaa tarvittaessa paikallista opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja tarkoituksenmukaisuutta esille nousevien tarpeiden mukaisesti sekä kehitystyön ja arviointien tuloksia hyödyntäen.

## 1.4 Opetusta ohjaavia käytänteitä Sipoossa

Sipoossa esiopetusta annetaan koulujen yhteydessä ja päiväkodeissa. Esi- ja alkuopetuksen henkilökunta tekevät yhteistyötä, jotta oppilaan oppimispolun jatkumo toteutuu ja nivelvaihe sujuu mahdollisimman hyvin.

Sipoossa järjestetään yhdysluokkaopetusta sekä suomen- että ruotsinkielisissä alakouluissa, mikäli oppilasmäärä siihen edellyttää. Tarkemmin yhdysluokkaopetuksesta kerrotaan luvussa 5. Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1–2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja laaja-alaisen osaamisen osa-alueet lisäävät luontevasti eri oppiaineiden välistä yhteistyötä ja oppimista kaikilla vuosiluokilla. Mikäli useamman oppiaineen opetuksesta vastaa aineenopettaja luokanopettajan sijaan, opetuksen järjestäminen eheytettyinä vaatii entistä enemmän opettajien välistä yhteistyötä. Vuosiluokilla 7–9 opetus on pääsääntöisesti ainejakoista, mutta esim. monialaiset oppimiskokonaisuudet mahdollistavat opetuksen järjestämisen myös eheytettyinä.

Eheyttävää opetusta voidaan toteuttaa mm. rinnastamalla samaa sisältöä eri oppiaineissa, jaksottamalla samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin, teemapäivinä tai teemaviikkoina, monialaisina oppimiskokonaisuuksina tai kokonaisopetuksena. Kielikylpyopetus pohjautuu eheytettyyn opetukseen.

Kouluja ja opettajia kannustetaan toteuttamaan ja hyödyntämään samanaikaisopetusta, jonka avulla voidaan esimerkiksi tehostaa opetuksen eriyttämistä. Tällöin ryhmissä toimii useampia opettajia ja mahdollisesti myös muuta opetushenkilöstöä. Samanaikaisopetus antaa mahdollisuuksia yhteiseen suunnitteluun ja lisää opettajien ja oppilaiden yhteistyötä.

Sipoossa paikallisen opetussuunnitelman tueksi on laadittu paikallisia suunnitelmia ja osa niistä on liitettyinä koulukohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin.

[Sipoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#)

[Sipoon kunnan lakisääteisen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma](#)

[Sipoon kunnan peruskoulujen ja esiopetuksen koulukuljetussuunnitelma ja kuljetusperiaatteet](#)

[Sipoon kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma](#)

Sipoon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma.  
Ravitsemuskäsikirja kouluille ja päiväkodeille  
Sipoon kunnan ympäristöohjelma  
Sipoon kunnan kotouttamisohjelma

#### 1.4.1 Siirtymävaiheet koulusta toiseen ja yhteistyö nivelvaiheissa Sipoossa

Sipoon kunnassa varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Opetustoimen ohjausryhmä ja pedagoginen kehittämissuunnitelma vastaavat siitä, että kokonaisuudesta muodostuu oppilaan näkökulmasta jatkumo. Kunnan opetustoimi tekee tiivistä yhteistyötä muiden tahojen kanssa esimerkiksi toimialueen strategian laadinnassa. Toimintaa kehitetään myös yhteisillä koulutuksilla, kehittämishankkeilla ja opetussuunnitelmien kehittämistyössä.

Oppilaan siirtyessä esiopetuksesta peruskouluun tai koulusta toiseen Sipoon kunnassa valmistetaan oppilaita ja huoltajia siirtoon järjestämällä esimerkiksi kouluun tutustumisia, vanhempainiltoja ja siirtopalavereja. Kun alakoulun oppilas vaihtaa koulua tai siirtyy alakoulusta yläkouluun, luokanopettaja vastaa oppilasta koskevasta tiedonsiirrosta. Siirryttäessä yläkoulusta toiseen yläkouluun lähetävä koulu vastaa tiedonsiirrosta.

#### Siirtyminen esiopetuksesta alakouluun

Tiedonsiirtopalaveri: Palaveri järjestetään ryhmien muodostamisen tueksi. Tässä siirtopalaverissa käydään ryhmäkohtaisesti läpi kaikki alkuopetukseen siirtyvät oppilaat.

|                          |   |
|--------------------------|---|
| Ajankohta                | Toukokuu                                  |
| Koollekutsuja            | Vastaanottavan koulun rehtori             |
| Läsnäolijat              | Varhaiskasvatusopettajat, alkuopettaja(t) |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Koulunkäynninohjaaja, muut asiantuntijat  |
| Tarvittavat luvat        | Ei tarvitse                               |

Oppilaskohtainen neuvottelu tarvittaessa: Neuvottelun tarkoituksena on yksittäisen oppilaan tuen tarpeen arvioiminen ja suunnittelu.

|                          |   |
|--------------------------|---|
| Ajankohta                | Kevätlukukauden aikana  |
| Koollekutsuja            | Laaja-alainen erityisopettaja ja varhaiskasvatusopettaja yhteistyössä           |
| Läsnäolijat              | Laaja-alainen erityisopettaja, huoltaja, varhaiskasvatusopettajat, alkuopettaja |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Asiantuntija(t), koulunkäynninohjaaja   |
| Tarvittavat luvat        | Huoltajan suostumus   |

Seurantapalaveri: Palaverissa käydään yhdessä läpi, kuinka syksy on uusilla ekaluokkalaisilla alkanut ja voidaan vielä tarkentaa mahdollisia esiin tulleita kysymyksiä.

|                          |   |
|--------------------------|---|
| Ajankohta                | Loka/marraskuu  |
| Koollekutsuja            | Alkuopettaja(t)   |
| Läsnäolijat              | Alkuopettaja(t), varhaiskasvatusopettaja, laaja-alainen erityisopettaja |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Oppilashuollon henkilöstö, asiantuntija(t), koulunkäynninohjaaja(t)     |
| Tarvittavat luvat        | Ei tarvitse   |

### Siirtyminen alakoulusta yläkouluun

Koulukohtainen tapaaminen: Kokouksen tarkoituksena on oppilaiden vahvuuksien ja tuen tarpeiden kartoittaminen. Saatuja tietoja hyödynnetään luokkien muodostamisessa. Myös oppilailta voidaan kysyä toiveita tulevista luokkakavereista ja nämä toiveet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan.

|                          |   |
|--------------------------|---|
| Ajankohta                | Maaliskuu   |
| Koollekutsuja            | Yläkoulun oppilaanohjaaja   |
| Läsnäolijat              | Luokanopettaja(t), yläkoulun ja lähettävän koulun erityisopettajat, koulukuraattori(t), oppilaanohjaaja |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Rehtori, pedagoginen ohjaaja, koulupsykologi, koulunkäynninohjaaja, muut asiantuntijat                  |
| Tarvittavat luvat        | Keskustellaan pedagogisista järjestelyistä, ei tarvita lupaa  |

Oppilaskohtainen neuvottelu tarvittaessa: Neuvottelun tarkoituksena on yksittäisen oppilaan tuen tarpeen arvioiminen ja suunnittelu kaikissa nivelvaiheissa. Tarvittaessa järjestetään oppilaskohtaiset seurantatapaamiset nivelvaiheen sujumisesta.

|                          |  |
|--------------------------|--|
| Ajankohta                | Kevätlukukauden aikana   |
| Koollekutsuja            | Erytisopettaja tai luokanopettaja  |
| Läsnäolijat              | Luokanopettaja ja/tai luokanvalvoja ja/tai erityisopettaja, oppilaanohjaaja  |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Oppilas, huoltaja(t), koulupsykologi(t), koulukuraattori(t), kouluterveydenhoitaja(t), rehtori, koulunkäynninohjaaja, muut asiantuntijat |
| Tarvittavat luvat        | Oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumus   |

### Siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen opintoihin

Oppilaskohtainen neuvottelu tarvittaessa: Neuvottelun tarkoituksena on yksittäisen oppilaan tuen tarpeen arvioiminen ja suunnittelu perusopetuksen päättövaiheessa.

Neuvottelussa voidaan käyttää pohjana Sipoon kunnan tiedonsiirtolomaketta perusopetuksesta jatko-opintoihin.

|                          |  |
|--------------------------|--|
| Ajankohta                | 8. tai 9. luokan kevätlukukauden aikana  |
| Koollekutsuja            | Oppilashuolto, rehtori, oppilaanohjaaja, luokanvalvoja, erityisopettaja  |
| Läsnäolijat              | Tarvittavat oppilashuollon jäsenet, oppilaanohjaaja  |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Rehtori, oppilas, huoltaja, luokanvalvoja, erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä, toisen asteen koulun yhteyshenkilö, muut asiantuntijat |
| Tarvittavat luvat        | Oppilashuoltolain mukaiset luvat   |

Opiskelijakohtainen siirtoneuvottelu toisen asteen opintoihin tarvittaessa

|                          |   |
|--------------------------|---|
| Ajankohta                | Elo-syyskuu   |
| Koollekutsuja            | Peruskoulun tai toisen asteen oppilaanohjaaja/tai erityisopettaja toisella asteella tai oppilashuollon työntekijä |
| Läsnäolijat              | Yläkoulun erityisopettaja sekä toisen asteen ryhmänohjaaja, oppilaanohjaaja ja erityisopetusvastaava              |
| Läsnäolijat tarvittaessa | Oppilas, huoltaja, oppilaanohjaaja, muut oppilashuollon jäsenet, peruskoulun luokanvalvoja, muut asiantuntijat    |
| Tarvittavat luvat        | Oppilashuoltolain mukaiset luvat  |

#### 1.4.2 Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma Sipoossa

Kunnan ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun välinen yhteistyö, tehostettu henkilökohtainen ohjaus, jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen (TET) järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

### Rakenteet

Oppilaanohjaus integroituu luokilla 1–6 oppiaineiden sisältöihin ja oppilaanohjauksesta huolehtivat luokanopettajat. Luokilla 7–9 päävastuu oppilaanohjauksesta on oppilaanohjaajalla, mutta työtä tehdään yhteistyössä aineenopettajien, erityisopettajien, luokanvalvojan, oppilashuollon henkilöstön ja rehtorin kanssa. Joissakin tapauksissa pienryhmän ohjausvastuu luokilla 7–9 voidaan jakaa pienryhmän luokanvalvojan ja oppilaanohjaajan kesken. Ohjaus pyritään toteuttamaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Oppilaanohjauksen rakenne voidaan kuvata koulun ohjaussuunnitelmassa, koska resurssit vaihtelevat kouluittain. Ohjauksen resursseissa huomioidaan tehostetun ja erityisen tuen oppilaat. Ohjauksen tarkemmat tavoitteet ja sisällöt on kuvattu opetussuunnitelman ohjauksen kaaviossa.

### Toimintatavat

Oppilaanohjaus toteutetaan yksilö-, pienryhmä- ja/tai luokkamuotoisena ohjauksena. Tavoitteena on tarjota jokaiselle oppilaalle riittävän yksilöllinen, oppilaan elämänkentän huomioiva ohjausprosessi. Oppilaanohjaaja osallistuu nivelvaihteyöskentelyyn niin yläkouluun kuin toiselle asteelle siirryttäessä.

### Tehostettu henkilökohtainen ohjaus

Oppilaalle voidaan muun oppilaanohjauksen lisäksi antaa tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista ohjausta vuosiluokilla 8 ja 9. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen (TEHO) painopisteena on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen ja jatko-opintosuunnitelman laatiminen. Jatko-opintosuunnitelmaan kirjataan ainakin oppilaan vahvuudet, suunnitelma, perusteet suunnitelmalle ja vaihtoehdot.

Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta tarjotaan oppilaalle, joka tarvitsee tukea hakeutumiseen perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin. Tarpeen arvioinnissa tehdään yhteistyötä muun kouluhenkilöstön kanssa. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta voi antaa tarvittaessa muukin kouluhenkilöstön jäsen. Oppilas voi myös itse pyytää tehostettua oppilaanohjausta tai hänen huoltajansa voi ilmaista toiveen tehostetusta ohjauksesta.

### Jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin

Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan varhain. Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa määritellyyn koulutukseen.

Tukea tarvitsevien oppilaiden kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Oppilaalle ja hänen huoltajilleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan myös riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa.

### Työn- ja vastuunjako sekä työskentely monialaisissa verkostoissa

Ohjauksen päävastuu 7–9 luokilla on oppilaanohjaajalla, mutta tarvittaessa sitä voidaan jakaa myös muille, kuten pienluokkien opettajille. Oppilaanohjaus tapahtuu yhteistyössä muun kouluhenkilöstön kanssa.

Oppilaanohjaaja tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä aineenopettajien, moniammatillisten tahojen, esimerkiksi kunnan nuorisotoimen sekä ohjausta tukevien järjestöjen, kuten yrittäjäjärjestöjen kanssa.

### Ohjausyhteistyö kodin ja työelämän kanssa

Perusopetuksen alussa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään opiskeluun ja koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevan koulunkäynnin kannalta. Yhteistyö turvataan järjestämällä yleistä tiedotusta (esim. vanhempainillat) ja henkilökohtaisia tapaamisia huoltajien kanssa. Koulun käytössä olevaa sähköistä järjestelmää käytetään monipuolisesti sekä seurantaan (esim. opintomenestys, poissaolot) että yhteydenpitoon.

Yhteistyö huoltajien kanssa jatkuu yläkoulussa ja korostuu erityisesti nivelvaiheissa. Yhteistyön yhtenä tavoitteena on myös vahvistaa oppilaan omaa vastuullisuutta ja itsenäisyyttä edettäessä kohti päättöluokkaa. Huoltajille taataan mahdollisuus tavata oppilaanohjaajaa erityisesti jatkokoulutukseen liittyvissä asioissa.

Työelämäyhteistyö aloitetaan jo alakoulussa tutustumalla oppilaan lähipiiriin ja koulun sisäisiin ammatteihin ja tehtäviin. Oppimisympäristöinä voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Yläkoulussa järjestetään työelämään tutustumisen (TET) jaksoja. 7. luokalla oppilas tutustuu työhön puolen päivän tai yhden päivän ajan. Vuosiluokkien 8 ja 9 aikana mahdollisuuksien mukaan koulun ulkopuolinen työelämäjakso on pitempi ja keskeistä on oppilaan oma aktiivisuus paikan hankkimisessa, jolloin samalla harjoitellaan työnhakua. Yhteistyötä työelämään vahvistetaan myös oppilaanohjaajien vierailulla oppilaiden TET-paikoilla. Yhteiset vierailut työpaikolla ja eri alojen edustajien vierailut koululla vahvistavat työelämäyhteyksiä.

### Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Oppilaanohjauksen tavoitteiden toteutumista arvioidaan ennen kaikkea oppilaan näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan oppilaan siirtymistä ensin alakoulusta yläkouluun ja sitten peruskoulun jälkeen toiselle asteelle. Alakoulun ohjauksen tavoitteena on, että oppilaalla on riittävästi osaamista ja motivaatiota jatkaa opiskelua yläluokilla.

Yläkoulun ohjauksen tavoitteena on, että oppilas on motivoitunut hakemaan jatko-opintoihin sekä kiinnostunut ja sitoutunut aloittamaan ja jatkamaan opintojaan valitsemassaan koulutuksessa. Ohjauksella pyritään siihen, että jokaisella peruskoulun päättävällä on jatkokoulutuspaikka, jossa jatkaa oppivelvollisuutensa suorittamista. Tämä varmistetaan kesällä koulutusvalintojen valmistuttua. Tarvittaessa oppilas saa lisäohjausta kesällä.

#### 1.4.3 Sipoon kunnan paikallinen tuntijako

- Koulut päättävät itse, miten taito- ja taideaineiden valinnaiset tunnit jaetaan. Päätös kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.
- Valinnaisaineiden suunnittelu ja toteutus perustuvat oppilaiden valintoihin.
- Valinnaisaineiden järjestämistä tarkennetaan koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.
- Yksittäiset koulut voivat uudelleen järjestää koulutusjaoston päättämää tuntikehystä oman koulunsa tuntisuunnitelmassa, mutta kuitenkin niin, että lopullinen kokonaistuntimäärä ja oppiaineiden tuntimäärä ei muutu eri vuosiluokkakokonaisuuksien (1–2, 3–6, 7–9) aikana.
- Perusopetuksen tuntijako on muuttunut siten, että A1-kielessä yksi viikkotunti siirtyy yläkoulusta alakouluun kokonaisviikkotuntimäärän pysyessä samana. Siirtymäkauden ajan niille oppilaille, joilta kokonaisviikkotuntimäärä jäisi uuden tuntijaon myötä vajaaksi, korvaava 1 vvh sijoitetaan A1-kieleen 8. vuosiluokalle. Siirtymäkausi kattaa lukuvuodet 2018/2019–2021/2022.

### Sipoon kunnan kieliohjelma suomenkielisissä kouluissa

- A1 -kieli on englanti ja se aloitetaan vuosiluokalla 1.
- A2 -kieli on valinnainen kieli ja se voi olla ruotsi, saksa tai ranska ja se aloitetaan vuosiluokalla 4.
- B1 -kieli on ruotsi ja se aloitetaan vuosiluokalla 6, jos oppilas ei ole opiskellut ruotsia A2-kielenä.
- B2 -kieli on valinnainen kieli ja se voi olla saksa tai ranska ja se aloitetaan vuosiluokalla 8.

Näiden kielten lisäksi voidaan koulukohtaisesti lukuvuosisuunnitelmassa määritettävällä tavalla tarjota muitakin kieliä henkilöstön ja taloudellisten edellytysten puitteissa.

A2-kielen opetusryhmän vähimmäiskoko on 13 oppilasta. Mikäli kielen opetus on alkanut oppilasmäärän täytyessä 4. luokalla, se jatkuu muillakin luokilla, vaikka oppilasmäärään tulisi muutoksia. Oppilasmäärää tarkastellaan Pohjois-Sipoossa kokonaisuutena kaikkien vuosiluokkien 1–6 koulujen kesken. Valinnaisaineiden minimiryhmäkoko on 12 paitsi B2-kielen kohdalla, joissa voidaan harkinnan mukaan perustaa pienempiä ryhmiä.

Sipoossa on tarjolla myös ruotsinkielen kielikylpyopetusta, jonka voi aloittaa jo varhaiskasvatuksessa. Tarkemmin kielikylpyopetuksesta kerrotaan luvussa 10, josta löytyy myös kielikylpyopetuksen tuntijakotaulukot.

### Sipoon kunnan kieliohjelma ruotsinkielisissä kouluissa

- A1-kieli on suomi ja se aloitetaan vuosiluokalla 1.
- A2-kieli on englanti ja se aloitetaan vuosiluokalla 4.
- B2 -kieli on valinnainen kieli ja se voi olla saksa tai ranska ja se aloitetaan vuosiluokalla 8.



| Sipoon kunnan perusopetuksen tuntijako, kun oppilas ei opiskele A2-kieltä 1.8.2021 alkaen |           |           |           |           |           |           |             |             |           |            |
|---|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-------------|-------------|-----------|------------|
| Vuosiluokat   | 1         | 2         | 3         | 4         | 5         | 6         | 7           | 8           | 9         | Yhteensä   |
| VN päätös   |           | 14        |           |           |           | 18        |             |             | 10        | 42         |
| Äidinkieli ja kirjallisuus  | 7         | 7         | 5         | 5         | 4         | 4         | 3           | 4           | 3         | 42         |
| VN päätös   |           | 2         |           |           |           | 9         |             |             | 7         | 18         |
| A1-kieli - englanti   | 1         | 1         | 3         | 2         | 2         | 2         | 2           | 2           | 3         | 18         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           | 2         |             |             | 4         | 6          |
| B1-kieli - ruotsi   |           |           |           |           |           | 2         | 1           | 1           | 2         | 6          |
| VN päätös   |           | 6         |           |           |           | 15        |             |             | 11        | 32         |
| Matematiikka  | 3         | 3         | 4         | 4         | 4         | 3         | 3           | 4           | 4         | 32         |
| VN päätös   |           | 4         |           |           |           | 10        |             |             |           | 14         |
| Ympäristöoppi   | 2         | 2         | 3         | 2         | 3         | 2         |             |             |           | 14         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             | 7         | 7          |
| Biologia ja maantieto   |           |           |           |           |           |           | 2           | 2           | 3         | 7          |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             | 7         | 7          |
| Fysiikka ja kemia   |           |           |           |           |           |           | 2           | 3           | 2         | 7          |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             | 3         | 3          |
| Terveystieto  |           |           |           |           |           |           | 1           | 1           | 1         | 3          |
| VN päätös   |           | 2         |           |           |           | 5         |             |             | 3         | 10         |
| Uskonto/Elämäntutkimus  | 1         | 1         | 1         | 2         | 1         | 1         | 1           | 1           | 1         | 10         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           | 5         |             |             | 7         | 12         |
| Historia ja yhteiskuntaoppi   |           |           |           | 1         | 2         | 2         | 2           | 2           | 3         | 12         |
| VN päätös   |           | 2         |           |           |           | 4         |             |             | 2         | 8          |
| Musiikki  | 1         | 1         | 1         | 1         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 8          |
| VN päätös   |           | 2         |           |           |           | 5         |             |             | 2         | 9          |
| Kuvataide   | 1         | 1         | 1         | 2         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 9          |
| VN päätös   |           | 4         |           |           |           | 5         |             |             | 2         | 11         |
| Käsityö   | 2         | 2         | 1         | 2         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 11         |
| VN päätös   |           | 4         |           |           |           | 9         |             |             | 7         | 20         |
| Liikunta  | 2         | 2         | 2         | 2         | 3         | 2         | 2           | 3           | 2         | 20         |
| VN Päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             | 3         | 3          |
| Kotitalous  |           |           |           |           |           |           | 3           | 0           | 0         | 3          |
| VN päätös   |           |           |           |           |           | 6         |             |             | 5         | 11         |
| Taide- ja taitoaineiden valinnaiset   | 0         | 0         | 2         | 0         | 2         | 2         | 1           | 2           | 2         | 11         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             |           | 62         |
| Taide- ja taitoaineet yhteensä  |           |           |           |           |           | 41        |             |             | 21        | 62         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             | 2         | 2          |
| Oppilaanohjaus  |           |           |           |           |           |           | 0,5         | 0,5         | 1         | 2          |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             | 9         | 9          |
| Valinnaiset   | 0         | 0         | 0         | 1         | 1         | 1         | 1           | 4           | 4         | 12         |
| <b>Oppilaan vähimmäistuntimäärä VN:n päätöksen mukaan</b>                                 |           |           |           |           |           |           |             |             |           | <b>224</b> |
| <b>Oppilaan tuntimäärä Sipoossa</b>   | <b>20</b> | <b>20</b> | <b>23</b> | <b>24</b> | <b>25</b> | <b>24</b> | <b>30,5</b> | <b>29,5</b> | <b>31</b> | <b>227</b> |



| Sipoon kunnan perusopetuksen tuntijako, kun oppilas opiskelee A2-kielenä toista kotimaista kieltä 1.8.2021 |           |           |           |           |           |           |             |             |           |            |
|--|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-------------|-------------|-----------|------------|
| Vuosiluokka  | 1         | 2         | 3         | 4         | 5         | 6         | 7           | 8           | 9         | Yhteensä   |
| VN päätös  |           | 14        |           |           |           | 18        |             |             | 10        | 42         |
| Äidinkieli ja kirjallisuus   | 7         | 7         | 5         | 5         | 4         | 4         | 3           | 4           | 3         | 42         |
| VN päätös  |           | 2         |           |           |           | 9         |             |             | 7         | 18         |
| A1-kieli - englanti  | 1         | 1         | 3         | 2         | 2         | 2         | 2           | 2           | 3         | 18         |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             | 12        | 12         |
| A2-kieli - ruotsi  |           |           |           | 2         | 2         | 2         | 2           | 2           | 2         | 12         |
| VN päätös  |           | 6         |           |           |           | 15        |             |             | 11        | 32         |
| Matematiikka   | 3         | 3         | 4         | 4         | 4         | 3         | 3           | 4           | 4         | 32         |
| VN päätös  |           | 4         |           |           |           | 10        |             |             |           | 14         |
| Ympäristöoppi  | 2         | 2         | 3         | 2         | 3         | 2         |             |             |           | 14         |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             | 7         | 7          |
| Biologia ja maantieto  |           |           |           |           |           |           | 2           | 2           | 3         | 7          |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             | 7         | 7          |
| Fysiikka ja kemia  |           |           |           |           |           |           | 2           | 3           | 2         | 7          |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             | 3         | 3          |
| Terveystieto   |           |           |           |           |           |           | 1           | 1           | 1         | 3          |
| VN päätös  |           | 2         |           |           |           | 5         |             |             | 3         | 10         |
| Uskonto/Elämäntutkimustieto  | 1         | 1         | 1         | 2         | 1         | 1         | 1           | 1           | 1         | 10         |
| VN päätös  |           |           |           |           |           | 5         |             |             | 7         | 12         |
| Historia ja yhteiskuntaoppi  |           |           |           | 1         | 2         | 2         | 2           | 2           | 3         | 12         |
| VN päätös  |           | 2         |           |           |           | 4         |             |             | 2         | 8          |
| Musiikki   | 1         | 1         | 1         | 1         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 8          |
| VN päätös  |           | 2         |           |           |           | 5         |             |             | 2         | 9          |
| Kuvataide  | 1         | 1         | 1         | 2         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 9          |
| VN päätös  |           | 4         |           |           |           | 5         |             |             | 2         | 11         |
| Käsityö  | 2         | 2         | 1         | 2         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 11         |
| VN päätös  |           | 4         |           |           |           | 9         |             |             | 7         | 20         |
| Liikunta   | 2         | 2         | 2         | 2         | 3         | 2         | 2           | 3           | 2         | 20         |
| Kotitalous (VN)  |           |           |           |           |           |           |             |             | 3         | 3          |
| Kotitalous   |           |           |           |           |           |           | 3           | 0           | 0         | 3          |
| VN päätös  |           |           |           |           |           | 6         |             |             | 5         | 11         |
| Taide- ja taitoaineiden valinnaiset  | 0         | 0         | 2         | 0         | 2         | 2         | 1           | 2           | 2         | 11         |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             |           | 0          |
| Taide- ja taitoaineet yhteensä   |           |           |           |           |           | 41        |             |             | 21        | 62         |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             | 2         | 2          |
| Oppilaanohjaus   |           |           |           |           |           |           | 0,5         | 0,5         | 1         | 2          |
| VN päätös  |           |           |           |           |           |           |             |             | 9         | 9          |
| Valinnaiset  | 0         | 0         | 0         | 1         | 1         | 1         | 1           | 4           | 4         | 12         |
| <b>Oppilaan vähimmäistuntimäärä VN:n päätöksen mukaan</b>  |           |           |           |           |           |           |             |             |           | <b>224</b> |
| <b>Oppilaan tuntimäärä Sipoossa</b>  | <b>20</b> | <b>20</b> | <b>23</b> | <b>26</b> | <b>27</b> | <b>24</b> | <b>31,5</b> | <b>30,5</b> | <b>31</b> | <b>233</b> |

| Sipon kunnan perusopetuksen tuntijako, kun oppilas opiskelee A2-kieltä ja B1-kieltä 1.8.2021 alkaen |           |           |           |           |           |           |             |             |           |            |
|---|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-------------|-------------|-----------|------------|
| Vuosiluokka   | 1         | 2         | 3         | 4         | 5         | 6         | 7           | 8           | 9         | Yhteensä   |
| VN päätös   | 14        |           | 18        |           |           |           | 10          |             |           | 42         |
| Äidinkieli ja kirjallisuus  | 7         | 7         | 5         | 5         | 4         | 4         | 3           | 4           | 3         | 42         |
| VN päätös   | 2         |           | 9         |           |           |           | 7           |             |           | 18         |
| A1-kieli - englanti   | 1         | 1         | 3         | 2         | 2         | 2         | 2           | 2           | 3         | 18         |
| VN päätös   | 12        |           |           |           |           |           |             |             |           | 12         |
| A2-kieli - saksa/ranska   |           |           |           | 2         | 2         | 2         | 2           | 2           | 2         | 12         |
| VN päätös   | 2         |           |           |           |           |           | 4           |             |           | 6          |
| B1-kieli - ruotsi   |           |           |           |           |           | 2         | 1           | 1           | 2         | 6          |
| VN päätös   | 6         |           | 15        |           |           |           | 11          |             |           | 32         |
| Matematiikka  | 3         | 3         | 4         | 4         | 4         | 3         | 3           | 4           | 4         | 32         |
| VN päätös   | 4         |           | 10        |           |           |           |             |             |           | 14         |
| Ympäristöoppi   | 2         | 2         | 3         | 2         | 3         | 2         |             |             |           | 14         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           | 7           |             |           | 7          |
| Biologia ja maantieto   |           |           |           |           |           |           | 2           | 2           | 3         | 7          |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           | 7           |             |           | 7          |
| Fysiikka ja kemia   |           |           |           |           |           |           | 2           | 3           | 2         | 7          |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           | 3           |             |           | 3          |
| Terveystieto  |           |           |           |           |           |           | 1           | 1           | 1         | 3          |
| VN päätös   | 2         |           | 5         |           |           |           | 3           |             |           | 10         |
| Uskonto/Elämäkatsomustieto  | 1         | 1         | 1         | 2         | 1         | 1         | 1           | 1           | 1         | 10         |
| VN päätös   |           |           |           |           | 5         |           |             | 7           |           | 12         |
| Historia ja yhteiskuntaoppi   |           |           |           | 1         | 2         | 2         | 2           | 2           | 3         | 12         |
| VN päätös   | 2         |           | 4         |           |           |           | 2           |             |           | 8          |
| Musiikki  | 1         | 1         | 1         | 1         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 8          |
| VN päätös   | 2         |           | 5         |           |           |           | 2           |             |           | 9          |
| Kuvataide   | 1         | 1         | 1         | 2         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 9          |
| VN päätös   | 4         |           | 5         |           |           |           | 2           |             |           | 11         |
| Käsityö   | 2         | 2         | 1         | 2         | 1         | 1         | 2           | 0           | 0         | 11         |
| VN päätös   | 4         |           | 9         |           |           |           | 7           |             |           | 20         |
| Liikunta  | 2         | 2         | 2         | 2         | 3         | 2         | 2           | 3           | 2         | 20         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           | 3           |             |           | 3          |
| Kotitalous  |           |           |           |           |           |           | 3           | 0           | 0         | 3          |
| VN päätös   | 6         |           |           |           |           |           | 5           |             |           | 11         |
| Taide- ja taitoaineiden valinnaiset   | 0         | 0         | 2         | 0         | 2         | 2         | 1           | 2           | 2         | 11         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           |             |             |           | 62         |
| Taide- ja taitoaineet yhteensä  | 41        |           |           |           |           |           | 21          |             |           | 62         |
| VN päätös   |           |           |           |           |           |           | 2           |             |           | 2          |
| Oppilaanohjaus  |           |           |           |           |           |           | 0,5         | 0,5         | 1         | 2          |
| VN päätös   | 9         |           |           |           |           |           |             |             |           | 9          |
| Valinnaiset   | 0         | 0         | 0         | 1         | 1         | 1         | 0           | 4           | 2         | 9          |
| <b>Oppilaan vähimmäistuntimäärä VN:n päätöksen mukaan</b>   |           |           |           |           |           |           |             |             |           | <b>224</b> |
| <b>Oppilaan tuntimäärä Sipoossa</b>   | <b>20</b> | <b>20</b> | <b>23</b> | <b>26</b> | <b>27</b> | <b>26</b> | <b>31,5</b> | <b>31,5</b> | <b>31</b> | <b>236</b> |

## 2 Perusopetus yleissivistuksen perustana

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

### 2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Oppilashuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suoja koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävydestä. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

## 2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

### Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemysiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

### Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesääteilyyn ja vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

#### Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiiviseksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

#### Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.



### 2.2.1 Sipoon kunnan opetustoimen arvoperusta

Esikoulujen koulujen, oppilaitosten ja opetustoimen työyhteisöjen voimavarana nähdään sen jäsenten moniosaaminen ja kunnan kaksikielisyys. Sipoossa arvostetaan kehittämistyötä ja opetustoimi tukee ja kannustaa kouluja kehittämään työskentelymenetelmiä ja toimintatapoja, myös yli kielirajojen. Kunnan arvoina nähdään positiivisen ilmapiirin rakentaminen sekä oppilaiden että henkilökunnan keskuudessa. Sipoossa halutaan kannustaa oppilaita ja henkilökuntaa arvostamaan luontoa ja ympäristöä sekä toimimaan kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Monet Sipoon kunnan kouluista sijaitsevat lähellä luontoa ja oppilaiden vapaa-ajan ympäristöjä. Tämä mahdollistaa toiminnallisten opetusmenetelmien sekä luovien, luonnonläheisten ja monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämisen opetuksessa.

Koulun ja kodin yhteistyötä sekä oppilaiden ja huoltajien osallisuutta pidetään tärkeänä. Kaikissa kouluissa on toimiva vanhempainyhdistys ja oppilaskunta. Opetussuunnitelmatyön arvokeskustelussa vanhempien vastauksista nousivat vahvasti esiin ilmaisut kuten ”oppimisen ilo”, ”vuorovaikutus” ja ”arvokas kohtaaminen”. Näitä arvoja halutaan Sipoon kunnan kouluissa ylläpitää ja rakentaa yhdessä.

Opetustoimen ja koulujen tasolla arvojen toteutumista arvioidaan muun toiminnan yhteydessä, arvioimalla lukuvuosisuunnitelmia, yhteisillä suunnittelu- ja kehittämispäivillä sekä tekemällä kyselyitä huoltajille, oppilaille, henkilökunnalle ja yhteistyökumppaneille.

### Sipoon kunnan opetustoimi haluaa korostaa seuraavia asioita

1. Oppilas, aktiivisuus ja osallisuus kaiken toiminnan keskiössä (oppimisen omistajuus)
2. Hyvään keskittyminen ja hyvän löytäminen kaikista ja kaikesta (innostuneita, osaavia ja hyvinvoivia oppilaita, jokainen oppilas on hyvä)
3. Avoimuus, palvelualltius ja kekseliäisyys suhteessa ihmisiin, asioihin ja uusiin toimintatapoihin
4. Oppiminen tapahtuu kaikkialla (muunkin kuin kouluoppimisen arvostaminen ja oppimisympäristön laajentaminen)
5. Moninaisuuden, kulttuurisen osaamisen ja monikielisyyden arvostaminen



Sipoon kunnan opetustoimen visio: Innostamalla ja osallistamalla tulevaisuuden rohkeita rakentajia.

Sipoon kunnan opetustoimen missio: Tarjota ja mahdollistaa jokaisena koulupäivänä oppimisen elämyksiä.

Opetustoimen missio koostuu seuraavista ajatuksista:

1. innovatiiviset koulutuspalvelut
2. oppimisen omistajuus
3. innostuneet, osaavat, elämänmyönteiset ja hyvinvoivat oppilaat
4. meidän tärkein missiomme on osoittaa, että oppimisesta on hyötyä - opettaa tärkeimmät taidot, löytää aktivoivat opetusmenetelmät, oppimisen omistajuus

## 2.3 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

### 2.3.1 Oppimiskäsitys Sipoossa

Kaikissa Sipoon perusopetuksen kouluissa toteutetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppimiskäsitystä. Sipoossa koulut laativat vuosittain lukuvuosisuunnitelmat, joissa kuvataan, kuinka koulut huolehtivat, että opetussuunnitelmaan kirjatut oppimisen arvoperusta ja oppimiskäsitys toteutuvat koulussa.

Sipoossa opetussuunnitelman oppimiskäsityksen toteutumista seurataan ja arvioidaan jatkuvan arvioinnin periaatteen mukaisesti. Vanhemmat ja oppilaat osallistuvat koulujen oppimiskäsityksen kehittämistyöhön vanhempainyhdistyksen, oppilaskunnan ja yhteisöllisen oppilashuoltotyön työryhmän kautta.

## 3 Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

### 3.1 Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsu ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.



Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

### 3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

#### Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävä kehityksen edistäminen.

#### Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

#### Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys. Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

### 3.2.1 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteet Sipoossa

Sipoon opetustoimi kannustaa kaikkia kouluja ja oppilaitoksia monipuoliseen yhteistyöhön lasten ja nuorten oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi kulttuuri- ja vapaa-ajan, nuoriso- sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Lisäksi koulut tekevät yhteistyötä kolmannen sektorin ja paikallisten yritysten kanssa. Sipoon opetustoimi ja koulut toimivat myös aktiivisesti erilaisissa valtakunnallisissa kehittämishankkeissa ja yhteistyössä lähikuntien kanssa. Näin yhteistyötä kasvatuksen ja opetuksen tukemiseksi tehdään myös valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Monipuolisella yhteistyöllä lapsille ja nuorille sekä opettajille ja henkilöstölle tarjoutuu mahdollisuuksia monipuoliseen osaamisen kehittämiseen ja hyvien käytänteiden jakamiseen.

Kunnan muut suunnitelmat linkittyvät opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kehittämiseen koulujen arjessa. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan yksityiskohtaisemmin koulukohtaista toimintaa. Koulujen kehittämisen painopistealueita kuvattaessa otetaan huomioon esimerkiksi, miten koulu

- tukee oppivan yhteisön luomista
- tukee oppilaiden hyvinvointia ja turvallista arkea
- tukee vuorovaikutusta ja luo mahdollisuuksia monipuoliselle työskentelylle
- arvostaa kulttuurista moninaisuutta ja kehittää kielitietoisuutta
- edistää kaikkien osallisuutta ja kasvattaa demokraattiseen toimintaan
- edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- kasvattaa kaikkia vastuuseen ympäristöstä ja kestävästä tulevaisuudesta
- kannustaa yrittäjyyteen.

### 3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojään ja taitojään, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelun, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppilaan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Kokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestäväen elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeitä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään luvuissa 13, 14 ja 15 vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

### Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heidä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

### Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeitä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

### [Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot \(L3\)](#)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella

toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

### Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

### Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla

on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tvt-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

### Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakoiti on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden

muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

### Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvuille demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävästä tulevaisuudesta rakentaviksi.



Kuva: Laaja-alainen osaaminen



### 3.3.1 Laaja-alainen osaaminen - Sipoon oppimispolku

Sipoon kunnassa on luotu oppimispolku laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksien sisältöjen käsittelyn tukemiseksi. Siinä on konkreettisemmin kuvattu Sipoon kunnan omia painotuksia perusopetuksen eri vuosiluokilla. Nämä ovat kuvattuina opetussuunnitelman vuosiluokakohtaisissa osioissa kohdassa laaja-alainen oppiminen.

Koulut tekevät omia koulukohtaisia sisältöpainotteisia suunnitelmia monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamisesta omiin lukuvuosisuunnitelmiinsa opettajien ja oppilaiden tietojen ja taitojen pohjalta sekä kiinnostuksen kohteista riippuen. Jokaisessa koulussa tehdään vähintään kaksi monialaista oppimiskokonaisuutta lukuvuoden aikana. Sipoossa kouluja kannustetaan tekemään myös yhteistyötä laaja-alaisen oppimisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa.

## 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

### 4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsenyy valtionneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri



luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun. Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat koulu yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

## 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

### Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja

hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

### Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäsenenä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

### Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

### Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

### Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

### Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

### Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

#### 4.2.1 Koulun toimintakulttuuri Sipoossa

Sipoossa koulujen toimintakulttuuria ohjaavat periaatteet ovat seuraavat:

- kehitetään oppivan yhteisön toimintatapoja ja yhtenäistä perusopetusta
- edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- edistetään oppilaiden osallisuutta ja demokraattista toimintaa
- luodaan oppilaille turvallisia ja hyvinvointia lisääviä oppimisympäristöjä
- luodaan oppimistilanteita, jotka tukevat vuorovaikutusta ja monipuolisia työskentelytapoja
- kehitetään oppilaiden kielitietoisuutta ja arvostetaan kulttuurista moninaisuutta
- toimitaan kestävä kehityksen toimintatapojen mukaisesti ja edistetään yrittäjyyttä.

Sipoossa koulut suunnittelevat toimintakulttuurin kehittämistä vuosittain laadittavissa koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa. Toimintakulttuurin kehittämisen apuna toimivat laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksien opettamista varten luodut Sipoon yhteiset oppimispolkukuvaukset ja opetustoimen yhteinen arvoperusta. Toimintakulttuuria kehitetään kunnan tasolla myös yhteisissä suunnittelu- ja kehittämispäivissä.

Sipoon kunnan opetustoimi kannustaa kouluja osallistumaan erilaisiin kansallisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksiin, joissa koulujen toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä, työtapoja kehitetään ja joissa laaja-alaisen osaamisen opetuskokonaisuuksia sisällytetään oppimiseen ja opettamiseen.

### 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

#### Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

## Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnon terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan

erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsenyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä. Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Opetuksen eheyttämistä käsitellään seuraavassa alaluvussa 4.4.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä koulu yhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

#### 4.3.1 Oppimisympäristöjen ja työtapojen painotukset Sipoossa

Sipoon kouluissa kiinnitetään huomiota monipuolisten ja avoimien oppimisympäristöjen luomiseen sekä pedagogisiin lähtökohtiin opetussuunnitelman mukaisesti. Yhteistoiminnallisuutta, koulun tiloja ja lähiympäristöjä hyödynnetään oppimisessa ja eri oppiaineiden opetuksessa. Koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä esimerkiksi toisen koulun tai kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Oppilaiden aktiivisuutta, mielipiteitä, ideoita ja kokeiluja oman oppimisensa, oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisessä tuetaan. Kouluissa on salliva ja kannustava ilmapiiri erilaisille tavoille opiskella. Kaikille oppilaille pyritään luomaan tasavertaiset mahdollisuudet monipuolisiin oppimisympäristöihin ja työskentelytapoihin. Tieto- ja viestintäteknologian käytöllä laajennetaan oppimisympäristöjä. Kaikille turvataan mahdollisuus näiden ympäristöjen käyttöön ja oppilaiden omia laitteita voi olla käytössä

koulukohtaisesti. Kunnan opetustoimen digitaaliset palvelut ovat käytössä kaikissa kouluissa. Lisäksi koulut kuvaavat lukuvuosisuunnitelmissaan, miten oppimisympäristöjä ja työtapoja kehitetään.



Oppimisympäristöjä ja työtapoja mietittäessä otetaan huomioon myös Sipoon opetustoimen arvot.

Sipoon kouluissa oppilaita kannustetaan kaikissa oppiaineissa kehittämään omaa oppimistaan tukevia ja monipuolisia työtapoja.

Yhteiset rehtorikokoukset ja opetustoimen ohjausryhmän linjaukset vahvistavat koulujen välistä yhteistyötä ja tasa-arvoa. Sipoon kunnan kaksikielisuutta vahvistetaan luomalla oppilaille ja opettajille mahdollisuuksia yhteistyöhön yli kielirajojen ja koulujen välisellä yhteistyöllä. Opetustoimen puolesta pyritään antamaan kaikille mahdollisuus päästä osallistumaan ja vaikuttamaan oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämiseen. Kaikkia kouluja kannustetaan ja ohjataan oppimisympäristöjen ja työskentelytapojen kehittämiseen sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden kanssa. Koulujen toimintakulttuuria kehitetään myös osallistamalla kehittämishankkeisiin ja yhteistyöllä muiden kuntien kanssa.

Koulukohtaisissa yhteisöllisen oppilashuoltotyön työryhmissä arvioidaan ja suunnitellaan toimenpiteitä turvallisen, viihtyisän ja oppimista edistävän oppimisympäristön kehittämiseksi. Tätä yhteistyötä koulut tekevät yhdessä oppilashuollon henkilöstön, oppilaskuntien ja huoltajien kanssa.

#### 4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietoaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä, että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempiketoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia

- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheyttynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan työkentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista. Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään luvussa 4.2 kuvattuja toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden toteuttamisen tulee ilmentää koulun arvoja ja oppimiskäsitystä.



Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

#### 4.4.1 Monialaiset oppimiskokonaisuudet Sipoossa

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteena Sipoossa on, että koulut ottavat niiden toteutuksessa huomioon oman koulunsa ominaispiirteet, monipuoliset oppimisympäristöt, työtavat, digitaaliset välineet ja palvelut sekä mahdollisten yhteistyökumppaneiden tarjoamat mahdollisuudet. Oppilaiden mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon monialaisia oppimiskokonaisuuksia suunnitellessa, toteutettaessa ja arvioitaessa. Myös opettajien vahvuudet voivat vaikuttaa oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa. Sipoon opetustoimi tukee ja kannustaa kouluja suunnittelemaan ja toteuttamaan kokonaisvaltaisia teemakokonaisuuksia, jotka toteutetaan yksin, yhteistyössä toisen koulun kanssa tai kunnan kaikissa kouluissa. Kaikissa Sipoon kouluissa toteutetaan lukuvuoden aikana vähintään kaksi monialaista oppimiskokonaisuutta. Toteutettavat suunnitelmat kirjataan koulukohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin. Yhteisiä monialaisten kokonaisuuksien suunnittelua, työtapoja ja -välineitä sekä toteutusta kuvaavia malleja kerätään yhteisesti hyödynnettäviksi.

Esimerkiksi voidaan toteuttaa seuraavia oppimiskokonaisuuksia ainerajat ylittäen:

- eri oppiaineita; lähiympäristö, vl 1–2
- eri oppiaineita; liikenne ja turvallisuus; vl 1–9
- eri oppiaineita; ravinto; vl 1–9
- eri oppiaineita; fakta ja fiktio, vl 1–9
- ympäristöoppi, liikunta, musiikki, kuvataide; tunteet, vl 1–9
- ympäristöoppi, uskonto, elämäkatsomustieto, äidinkieli; hyvät tavat, vl 1–9
- eri oppiaineita; NYT - mistä puhutaan, vl 1–9
- historia, kuvataide/musiikki ja vieraat kielet, toinen kotimainen; kulttuurinen moninaisuus vl 2–9
- ympäristöoppi, äidinkieli ja kirjallisuus, matematiikka; vesi ja vesistöt; vl 3
- äidinkieli, ympäristöoppi, taide- ja taitoaineita; vesi tutkivan oppimisen kohteena, vl 3–4
- matematiikka, historia, yhteiskuntaoppi, kuvataide; raha ja talous; vl 5–6
- ympäristöoppi, matematiikka, äidinkieli ja kirjallisuus, uskonto, englanti, kuvataide, käsityö, liikunta, tv-taidot, terveystieto, musiikki; Aasia; vl 6
- kemia, biologia, historia ja kuvaamataito; vesiprojekti Sipoonjokea hyödyntäen, vl 7
- vieraat kielet, toinen kotimainen, äidinkieli, kotitalous; gastronomia eri kulttuureissa, vl 7
- fysiikka ja äidinkieli; aineistoaine tai väittely aiheesta energian tuotanto tai ydinvoiman hyödyt ja haitat vl 9
- yhteiskuntaoppi, äidinkieli, uskonto, elämäkatsomustieto; vaikuttaminen ja vaikuttuminen, vl 9

## 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

### 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan koulu yhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävä elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuksista koulu yhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ratkaisullaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja oppilashuollolliseen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti oppilashuollon henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on koulu yhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovitusta tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

#### 5.1.1 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyö Sipoossa

Oppilaiden oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen taataan kunnan oman opetussuunnitelman ja koulukohtaisten lukuvuosisuunnitelmien avulla. Sipoon opetustoimen laatuperiaatteiden mukaisesti laadukkaaseen perusopetukseen kuuluvat esimerkiksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, ajanmukaiset ja pedagogisesti toimivat tilat, pätevät opettajat ja muu henkilökunta sekä oppilashuoltopalveluiden turvaaminen. Kaikissa kouluissa on käytössä sähköinen järjestelmä, jota käytetään kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä tiedonvälityksessä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Sipoon kunnassa on tehty yhteinen hyvinvointisuunnitelma.

Linkki: [Sipoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#)

## 5.2 Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

### Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

### Kodin ja koulun yhteistyö

Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko koulu yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta koulu yhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

#### Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtymässä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

#### 5.2.1 Yhteistyö Sipoossa

Sipoossa kouluja kannustetaan monipuoliseen yhteistyöhön myös kielirajojen yli. Yhteistyökumppaneita ja yhteistyön toteuttamistapoja Sipoossa voivat olla muun muassa:

|  |  |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>- paikalliset yritykset ja yhdistykset</li><li>- muut toimijat</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- monialaiset oppimiskokonaisuudet</li><li>- kaikkia kouluja koskevat teemaprojektit</li></ul> |
|--|--|

|  |  |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- kansainväliset ja muut ystävyyskoulut</li> <li>- vanhempainyhdistykset</li> <li>- oppilaskunnat</li> <li>- kunnan ruotsinkieliset koulut ja toisen asteen oppilaitokset</li> <li>- lähikuntien koulut</li> <li>- valtakunnalliset kehittämishankkeet</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- yhteiset retket, tapahtumat ja juhlat</li> <li>- yhteiset opetustilanteet</li> <li>- eri oppilasryhmien yhteisoppiminen</li> <li>- yhteisopettajuus eri tavoin</li> <li>- kansainväliset kehittämishankkeet</li> <li>- isommat opettaa pienempiä</li> <li>- yhteiset opettajien täydennyskoulutukset</li> </ul> |
|--|--|

### Oppilaiden osallisuuden tukeminen Sipoossa

Kaikissa Sipoon kouluissa huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässään, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä yhteistyössä muiden koulujen kanssa ja erilaisissa verkostoissa. Oppilaiden osallisuutta tuetaan antamalla heille koulussa konkreettisia päätöksentekomahdollisuuksia, mahdollisuuksia vaikuttaa omiin tapoihinsa oppia ja koulu yhteisön kehittämiseen. Osallisuus nähdään toimintana, jossa oppilaat asettavat itse tavoitteita, keskustelevat ja pohtivat eri ratkaisuja sekä tekevät yhdessä päätöksiä.

Oppilaiden osallisuutta vahvistetaan luomalla koulussa oppilaille mahdollisuuksia osallistua ja työskennellä oman oppimisensa ja koulu yhteisönsä toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä ja oppilaat osallistuvat niiden sisältöjen luomiseen. Lisäksi oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua koulujen lukuvuosisuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssääntöjen valmisteluun ja arviointiin.

Oppilaiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tuetaan myös niin, että kaikissa Sipoon kouluissa toimii oppilaskunta. Oppilaskuntien mielipiteitä kysytään oppilaita ja koulun toimintaa koskevissa asioissa. Niiden tehtävänä on vahvistaa oppilaiden välistä yhteistyötä yli vuosiluokkien ja koulurajojen sekä lisätä oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia. Oppilaskunta kannustaa oppilaita kertomaan mielipiteitään ja olemaan aktiivisia oman koulunsa kehittämistyössä. Koulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä on oppilasedustajia.

Kouluissa voi olla myös kummioppilas- ja tukioppilastoimintaa, joilla lisätään oppilaiden välistä yhteistyötä, yhteishenkeä ja eri-ikäisten oppilaiden kanssakäymistä.

### Kodin ja koulun yhteistyö Sipoossa

Kaiken huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on arvostus. Sipoossa kodin ja koulun välinen toimiva ja aktiivinen yhteistyö nähdään oppilaan koulunkäynnin ja kasvun tukemisen kannalta ensisijaisen tärkeänä. Aktiivisella yhteistyöllä luodaan keskinäistä luottamusta ja rakennetaan toimivaa yhteistyötä huoltajien kanssa oppilaiden hyvän koulunkäynnin takaamiseksi.

Yhteistyötä kotien kanssa tuetaan sekä yksittäisen oppilaan kohdalla, että kehittämällä luokan ja koko koulun yhteisöllisyyttä. Yhteistyöllä taataan yhteisen vastuun ottamista lapsen hyvästä arjesta ja annetaan malli hyvästä yhteistyöstä oppilaille. Huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman mukaisesti koulun toimintaan ja heille annetaan tietoa koulunkäyntiin liittyvistä asioista.

Yhteistyötä luodaan rakentamalla avoin ja hyväksyvä keskusteluympäristö ja kaikille osapuolille mahdollisuus tulla kuulluiksi ja vahvistamalla yhteisen näkemyksen syntymistä ja eri näkökulmien yhteensovittamista.

Eriyisen tärkeätä hyvä vuorovaikutus on tilanteissa, joissa koulun ja kodin arvo- ja kokemusmaailmat ja kulttuurit ovat kaukana toisistaan. Huoltajien, oppilaiden ja vanhempien aikaisemmat kokemukset vaikuttavat asenteisiin ja tunteisiin, joita on hyvä tiedostaa yhteistyötä tehtäessä. Kaikkia oppilaita kohdellaan oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti ja heidän ominaispiirteensä huomioiden. Luottamusta kouluun ja opetuksen laatuun luodaan ajantasaisella tiedotuksella. Rakentavalla kanssakäymisellä luodaan pohja yhteisesti tukea oppilaiden oppimista.

Sipoon kunnassa on käytössä sähköisiä palveluita, joiden kautta tapahtuu suurin osa kodin ja koulun välisestä tiedotuksesta ja oppilaiden koulunkäynnin seurannasta. Palvelun kautta ilmoitetaan oppilaan poissaolosta, viestitään opettajien kanssa sekä luetaan koulun ja esimerkiksi vanhempainyhdistyksen tiedotteita. Oppilaat ilmoittautuvat kursseille, seuraavat suorituksiaan ja poissaolojaan, lukevat tiedotteita ja viestivät opettajien kanssa. Koulut jakavat tietoa kaikista oppilaiden koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Huoltajilla ja oppilailla tulee kuitenkin olla mahdollisuus ilmaista koulunkäyntiin liittyviä omia ajatuksia, toiveita ja huolia muillakin tavoin ja heidän mielipiteitään kuullaan erilaisten päätösten valmistelussa. Laadittaessa erilaisia menettelytapaohjeita eri tilanteita varten huomioidaan vanhempien osallisuus lastaan koskevien päätösten tekemisessä.

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön eri tapoja ovat esimerkiksi vanhempainillat, koulun juhlat ja muut tapahtumat, lukuvuosisuunnitelman mukaiset opinto- ja luokkaretket, luokan muut yhteiset tapahtumat ja vanhempainyhdistyksien ja oppilaskuntien toiminta.

#### Sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa Sipoossa

Sipoon opetustoimi kannustaa kouluja yhteistyöhön, myös yli kielirajojen. Sisäistä yhteistyötä kehitetään myös kaikkia kunnan kouluja koskevilla kehittämistoimilla. Yhteistyötä tehdään myös yhteisellä suunnittelulla, koulutuksilla ja työryhmätyöskentelyllä.

Erilaista toimintaa ja tapahtumia kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden, huoltajien, oppilaiden ja koulun muun henkilökunnan kanssa. Paikalliset kulttuuri- ja vapaa-ajan toimijat, taideyhteisöt, nuoriso- ja liikuntaseurat sekä yritykset tekevät yhteistyötä koulujen kanssa. Lisäksi Sipoon opetustoimi tekee aktiivisesti kehittämistyötä muiden kuntien ja kaupunkien kanssa erilaisissa kehittämishankkeissa. Koulut suunnittelevat, kehittävät ja valmistelevat yhteisesti toimintaa, jolla tuetaan paikallisia kieli- ja kulttuuri-identiteettejä.

Yhteistyöllä rakennetaan toimivia malleja ja toimijoiden näkökulmat eri asioihin laajenevat ja oppilailla voidaan tarjota monipuolisia oppimisympäristöjä ja kokemuksellisia työtapoja. Yhdistämällä eri hallinnonalojen ja toimijoiden resursseja saadaan luotua kustannustehokkaita ja toimivia käytänteitä hyvän oppimispolun rakentamiseksi oppilaille.

### 5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja

epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvat keskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvat keskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvat keskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvat keskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvat keskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvat keskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

### 5.3.1 Kasvat keskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö Sipoossa

Sipoossa suunnitelmat kasvat keskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käytöstä kouluissa sisältyvät liitteinä koulujen lukuvuosisuunnitelmiin osana koulun hyvinvointisuunnitelmaa (Luku 8). Suunnitelmaan



kirjataan kuvaukset kasvatuskeskusteluiden järjestämisestä sekä koulun järjestyssäännöt. Sipoon kouluissa on nolla toleranssi kiusaamiselle ja kaikissa kouluissa käytetään Kiva-koulu toimintamallia.

## 5.4 Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

### Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Opetushallituksen täsmennys 24.4.2017:

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tekee mahdolliseksi joustavan opinnoissa etenemisen. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, joidenkin opetusryhmien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana. Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun käytöstä määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Mahdollisuudesta tulee mainita myös silloin, kun vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytetään yksittäisen oppilaan kohdalla.

Koko koulun tai yksittäisten oppilasryhmien osalta vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää, että oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin oppiaineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemän tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Opintokokonaisuudet voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Kaikille vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuville oppilaille tulee laatia opinto-ohjelma.

Mikäli vuosiluokkiin sitomatonta opetusta käytetään vain yksittäisen oppilaan kohdalla, laaditaan hänelle opetussuunnitelmaan perustuva opinto-ohjelma. Siinä kuvataan oppilaan opintojen tavoitteet, määritellään opintokokonaisuusien suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet. Oppilaan opintojen etenemistä tulee seurata säännöllisesti.

Oppimisen arvioinnista vuosiluokkiin sitomattomassa opiskelussa määrätään luvussa 6.

### Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokurssittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti. Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamalla sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

### Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä. Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

### Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös, joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon. Oppilas voi tarvitessaan saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea,

joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

### Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

#### 5.4.1 Opetuksen järjestämistapoja Sipoossa

##### Vuosiluokkiin sitomaton opetus Sipoossa

Sipoossa rehtori tekee päätöksen vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän osalta. Päätöstä ennen asia tulee käsitellä koulun moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä. Kullekin vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuvalla oppilaalla rehtori tekee hallintopäätöksen perusopetuslain § 18 nojalla. Päätökseen kirjataan, että oppilas opiskelee vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti.

Ratkaisu vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta tehdään yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa siten, että päätöksen vaatimat järjestelyt ja vaikutukset ovat selviä kaikille osapuolille. Oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, johon kirjataan kaikki käytännön opetusjärjestelyt ja suunnitelma opinnoissa

etenemisestä. Mikäli oppilas on erityisen tuen piirissä, samat asiat kirjataan hänen henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaansa.

Kun oppilas opiskelee oman opinto-ohjelman mukaan voi opetuksen järjestäminen perustua erilaisiin syihin, kuten koulun yleisiin pedagogisiin ratkaisuihin, yhdysluokkaopetuksen järjestelyihin tai yksittäisen oppilaan tapauksessa esimerkiksi opiskelun vaikeutumiseen sairauden vuoksi, opintojen viivästymiseen oppimisvaikeuksien tai runsaiden poissaolojen vuoksi tai poikkeuksellisen laajaan ja nopeaan opinnoissa edistymiseen yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Oppilas voi opiskella vuosiluokkiin sitomattoman suunnitelman mukaisesti kaikilla kolmivaiheisen tuen tasoilla: yleisessä, tehostetussa ja erityisessä tuessa.

Sekä hitaammin että nopeammin edettäessä oppilas voi koko ajan opiskella oman opetusryhmänsä mukana. Hän ei jää luokalleen eikä joudu hyppäämään luokan yli, vaan ajalla variointi tapahtuu oman opetusryhmän mukana opiskellen. Vuosiluokkiin sitomaton opetus soveltuu käytettäväksi erityisen hyvin silloin, kun oman opinto-ohjelman tarve koskee yhtä tai kahta ainetta. Erityisesti järjestelyä kannattaa hyödyntää päättöarvioinnin vaiheessa, jos vaarana on oppilaan jääminen ilman päättötodistusta.

### Yhdysluokkaopetus Sipoossa

Sipoossa yhdysluokkaopetusta toteutetaan tarpeen mukaan. Yhdysluokalla opiskelevat oppilaat opiskelevat reaali- sekä taito- ja taideaineet vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan ja kielten opetus toteutetaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti.

### Joustava perusopetus Sipoossa

Sipoossa järjestetään joustavan perusopetuksen toimintaa vuosiluokilla 7–9. Oppimisen tavoitteet, oppimisympäristöt sekä tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne vastaavat perusopetuksen tavoitteita. Toimintaan voidaan ottaa mukaan myös erityistä tukea saava oppilas, jos järjestelyä voidaan kokonaisuudessaan pitää oppilaan edun mukaisena. Kaikille joustavan perusopetuksen oppilaille tehdään oppimissuunnitelma ja tarvittaessa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

### Joustavan perusopetuksen oppilasvalinnan perusteet

Joustavan perusopetuksen toimintaan haetaan kirjallisella hakemuksella, jonka oppilas ja hänen huoltajansa allekirjoittavat. Oppilaat valitaan joustavaan perusopetukseen koulukohtaisesti. Hakuajan jälkeen moniammatillinen työryhmä haastattelee oppilaan ja mahdollisesti/mikäli on tarkoituksenmukaista hänen huoltajansa. Tämän pohjalta työryhmä esittää JOPO-luokalle valittavat oppilaat voimassa olevassa hallintosäännössä määritellylle henkilölle, joka tekee asiasta hallintopäätökset.

Oppilasvalintoja tehtäessä tarkastellaan seuraavia asioita:

- oppilaalla on vaara jäädä vaille perusopetuksen päättötodistusta tai hänen koulunkäyntinsä ei suju yleisopetuksen luokassa
- oppilas on riittävän motivoitunut ja sitoutunut aloittamaan opiskelun joustavan perusopetuksen ryhmässä
- oppilas hyötyisi työpainotteisista ja toiminnallisista työtavoista
  - oppilas on riittävän aktiivinen ja pystyy jossain määrin itsenäiseen työskentelyyn, mikä on tarpeen erityisesti työpaikkaopiskelussa
  - oppilaan suoriutuminen 7.-8. luokkien työharjoitteluista

### Oppimisympäristön laajentaminen

Joustavassa perusopetuksessa painotetaan erilaisten koulun ulkopuolisten oppimisympäristöjen käyttöä pyrkimyksenä tukea oppilaan opiskelumotivaatiota ja yksilöllisiä oppimistapoja. Oppimisympäristöä laajennetaan esim. työpaikkojen, opintoretkien, kulttuuritoimijoiden ja leirikoulujen avulla. Opiskelua ohjaavat perusopetuksen yleiset tavoitteet, myös työssäoppimisjaksoille liittyvien työssäoppimistehtävien osalta. Suoriutuminen työssäoppimistehtävistä arvioidaan osana oppilaan arviointia. Työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella opiskelua ohjaavien henkilöiden työnjaosta ja vastuista sovitaan koulukohtaisesti.

Työpaikkajaksot lomittuvat koulutyön oheen siten, että koulupäivät tarjoavat mahdollisuuden reflektoida työssäoppimisten oppimisprosessia. Työssäoppimistehtäviä laaditaan yksilöllisesti opetussuunnitelman mukaisesti oppilaiden resurssit huomioiden.

### Joustavan perusopetuksen moniammatillisuus

Nuorten kasvua voi olla tukemassa esimerkiksi koulun kasvatusohjaaja, nuoriso-ohjaaja, kuraattori, sosiaalityöntekijä tai muu vastaava henkilö. Oppilaiden edun mukaista on, että moniammatillinen psykososiaalinen tuki on oppilaiden saatavilla, ja että oppilaan kasvua ja vahvuuksia tuetaan järjestelmällisesti.

### Opetus erityisissä tilanteissa Sipoossa

Opetusratkaisuja erityistilanteissa tehdään tapauskohtaisesti harkinnanvaraisesti yhteistyössä ja oppilaan parasta ajatellen. Mikäli oppilaalla on esimerkiksi vaarana jäädä ilman perusopetuksen päättötodistusta, koska joitakin kursseja on jäänyt suorittamatta, voi oppilas suorittaa nämä kurssit esimerkiksi samoilla tavoin kuin kotiopetusta toteutetaan. Koulu voi nimetä oppilaalleen ns. vastuuolettajan ja opiskelu tapahtuu oppilaskohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Oppilaan tulee kuitenkin suorittaa peruskoulun opinnot määrätyn ajan kuluessa ja ennen 18 vuoden ikää.

PoL § 18 määrää opetuksen erityisistä järjestelyistä oppilaan terveydentilan vuoksi. Mikäli oppilas tarvitsee sairautensa vuoksi sairaalahoitoa, koulu osallistuu yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa oppilaan opetuksen järjestämiseen. Koulun aktiivinen rooli yhteistyön tekemiseen lisääntyy, jos oppilas ei ole sairaalakoulussa. Opetusta voidaan toteuttaa erilaisilla tavoilla, esimerkiksi etäyhteyden kautta opiskelu, opettajan antamat tehtävät kotiin/sairaalaan, opettajan opetuskäynnit sairaalassa tai oppilaan kotona.

Kaikessa toiminnassa on huomioitava oppilaan terveydentila ja yhteistyössä koulun, kodin ja hoitohenkilökunnan kanssa on arvioitava opetuksen prioriteetit eli se, minkä oppimiseen kannattaa keskittää voimat.

Oppilaan ollessa osastojaksolla erityissairaanhoidon piirissä, hän saa käyttää sairaalakoulun palveluita. Osastojakson päätyttyä oppilaan tarvitsema tuki räätälöidään kotiin tai kouluun yksilö- ja tapauskohtaisesti.

### Osittain tai kokonaan kotona tapahtuva opetuksen järjestäjän alaisuudessa tapahtuva opetus

Esimerkiksi oppilaan sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi joskus opetus on oppilaan edun mukaista tai muuten välttämätöntä järjestää muualla kuin koulussa. Tällöin opetuksen järjestämiseksi tehdään PoL 18 § mukainen hallintopäätös erityisistä opetusjärjestelyistä. Oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai HOJKS, jos hän on erityisen tuen piirissä. Laadittavaan pedagogiseen asiakirjaan kirjataan poikkeavat opetusjärjestelyt. (18 § Erityiset opetusjärjestelyt)

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos: 1) oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot; 2) perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai 3) se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilaan huoltaja ei ole tehnyt esitystä opiskelun järjestämisestä 1 momentissa tarkoitetulla tai sen nojalla säädetyllä tavalla, on huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa on vastaavasti varattava oppilaalle tilaisuus tulla kuulluksi. (Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003 ja 1267/2013)

### Kotiopetus

Oppivelvollisuuden suorittaminen muulla tavoin ei edellytä lupaa viranomaisilta. Asiasta päättää huoltaja, joka sen jälkeen myös vastaa oppivelvollisen opintojen järjestelyistä. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta huoltajan päätöksellä muulla kuin koulussa opiskelevalle oppivelvolliselle. Huoltaja on vastuussa myös siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritetuksi. Perusopetuslain (26 § 3 mom.) mukaan oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä siinä tapauksessa, että tämä ei osallistu opetukseen. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä valvonnan käytännön järjestelyistä, vaan niistä päätetään kunnissa. Yleisenä menettelynä on, että kunta nimeää tutkivan opettajan, jonka tehtävänä on selvittää ja arvioida oppivelvollisen edistymistä.

Opetushallituksen verkkosivuilla on lisätietoa kotiopetuksesta.

## 5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehitymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

### Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.



Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämistä ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

### Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktiivisia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

### Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä. Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.

### Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisesti opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlalliset, teemapäivät ja retket.

Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluuyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

### Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

### 5.5.4 Opetusta ja kasvatusta tukeva muu toiminta Sipoossa

Sipoossa koulut kuvaavat koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissaan, miten ne järjestävät aamu- ja iltapäivätoimintaa, mahdollista kerho- ja koulukirjastotoimintaa sekä koulun ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa. Suunnitelmassa kuvataan myös esimerkiksi, miten kouluruokailu, välitunnit, aamunavaukset ja koulumatkat järjestetään oppilaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaamiseksi.

Sipoon kouluissa järjestetään oppilaille erilaista kerhotoimintaa ja aamu- ja iltapäivätoimintaa. Sipoossa on päätetty, että sivistystoimi hallinnoi lakisääteistä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Käytännön toiminnan järjestämisestä vastaa koulun rehtori. Kunnassa on tehty opetussuunnitelmaa täydentäviä suunnitelmia ja ohjelmia, jotka on listattu lukuun 1.4.1. Koulut tekevät myös erilaisia opintoretkeä. Niiden suunnittelussa ovat mukana myös oppilaat ja huoltajat. Kouluissa on omia pieniä kirjastoja ja koulut vierailevat ja tekevät yhteistyötä kunnan kirjaston kanssa.

Sipoon kunnan koulukuljetusperiaatteet noudattavat sekä perusopetuslakia että sivistysvaliokunnan tekemää päätöstä. Sipoon kunta myöntää perusopetuksessa oleville oppilailleen koulukuljetuksen oman koulupiirin kouluun tai korvaa oppilaan huoltajalle koulumatkakustannuksia kaikista oppilaista, joiden koulumatka on yli 5 km, tai kirjallisen hakemuksen perusteella, mikäli koulumatkan pituus ylittää kolme

kilometriä (vuosiluokat 1–3) tai mikäli koulumatkalla on sivistysvaliokunnan päätöksen mukaan vaaralliseksi luokiteltu tieosuus (vuosiluokat 1–3).

## 6 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

### 6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain ja -asetuksen mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

#### Arviointi Sipoossa

Sipoon kaikissa kouluissa oppilaiden oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. Painopiste on oppimista edistävässä arvioinnissa. Monipuolinen arviointi ja ohjaava palaute nähdään opettajan keskeisenä pedagogisena välineenä oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Jatkuvaa ja monipuolista arviointia tehdään koko lukuvuoden ajan. Arviointikulttuuria kehitetään saadun palautteen ja keskustelujen perusteella.

Arviointi on laajalti opettajien ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Opettajat huolehtivat siitä, että oppilaat saavat alusta asti oppimista ohjaavaa ja oppimiseen kannustavaa palautetta sekä tietoa edistymisestään, tiedoistaan ja taidoistaan. Onnistumisen kokemukset kannustavat oppilaita oppimaan lisää, mutta myös epäonnistumiset tai väärät ratkaisut ovat osa oppimisprosessia ja niitä tulee opetuksessa käyttää hienovaraisesti oppimisen edistämiseksi. Oppilaita myös kannustetaan arvioimaan omaa työtään ja yhdessä muiden kanssa tehtyä työtä sekä antamaan rakentavaa palautetta toisilleen. Näin oppilaille luodaan edellytyksiä kehittää tietojään ja taitojaan itsensä ja tovereidensa arvioinnissa.

#### 6.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

### Formatiivinen arviointi Sipoossa

Sipoon kunnassa opintojen aikaista formatiivista arviointia toteutetaan lukuvuoden aikana osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä. Oppilaiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi yhtenä formatiivisen arvioinnin toteuttamismuotona toimivat Sipoossa oppimiskeskustelut, jotka käydään lukuvuosittain kaikilla vuosiluokilla kaikissa kouluissa. Tuntimerkinnot ja viestit sähköisessä järjestelmässä (esim. Wilmassa) toimivat tärkeänä osana formatiivisen arvioinnin toteuttamista.

Itsearvioinnin välineenä voidaan käyttää sähköiseen järjestelmään laadittuja, kaikkia oppiaineita ja laaja-alaista osaamista koskevia arviointiväittämiä. Opettaja voi käyttää myös muita itsearvioinnin toteuttamiskeinoja.

Koulu täsmentää formatiivisen arvioinnin käytänteet vuosittain laadittavassa arviointisuunnitelmassa.

#### 6.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositolustus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositolustukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päätösarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

Opettajan tulee dokumentoida arvoinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

## 6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

### *Arviointi on yhdenvertaista*

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päätösarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päätösarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

### *Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta*

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin.

### *Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista*

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

#### *Arviointi on monipuolista*

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

#### *Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin*

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

#### *Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset*

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytännöissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

## 6.2.1 Arvioinnin yleiset periaatteet Sipoossa

### Yhteistyö huoltajien kanssa

Sipoossa yhteistyö kotien kanssa nähdään osana hyvää arviointikulttuuria. Koulujen ja kotien välisen yhteistyön tarkoitus on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Huoltajien kanssa keskustellaan koulutyön tavoitteista ja koulun arviointikäytännöistä. Oppilas itse ja hänen huoltajansa saavat riittävän usein tietoa opiskelun etenemisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käytöksestä. Yhtenä yhteistyömuotona toimivat kaikilla vuosiluokilla toteutettavat oppimiskeskustelut. Koulu tarkentaa yhteistyöhön huoltajien kanssa liittyvät vuosittaiset käytänteet arviointisuunnitelmassaan.

### Tiedottamisen muodot

Sipoon kunnan koulutuspalvelut tiedottaa opetushenkilöstöä, oppilaita ja oppilaiden huoltajia julkaisemalla arvioinnin vuosikellon, jonka avulla tiedotetaan arvioinnin periaatteista ja käytännöistä. Arvioinnin vuosikelloon on kirjattu arviointiin liittyvien yhteisten käytänteiden ajankohdat.

Yhteisiä käytänteitä ovat:

- vuosiluokan tavoitteista, arvioinnin yleisistä periaatteista ja arviointikäytännöistä tiedottaminen,
- riittävä tiedonsaanti oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä,
- oppilaiden itsearviointitaitojen ja vertaispalautteen antamisen harjoittelu opettajan ohjauksessa,
- oppimiskeskustelujen käyminen ja tavoitteiden asettaminen oppilaille,
- välitodistus vuosiluokilla 7–9 sekä
- lukuvuositodistus.

Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Koulun opettajat laativat arviointisuunnitelman, joka täsmentää arvioinnin vuosikellossa määriteltyjä arvioinnin tapoja ja miten arvioinnista tiedotetaan.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalla ja huoltajalla on myös oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin. Oppilas ja huoltaja saavat tiedon arvioinnin perusteista opetussuunnitelmasta tai tarvittaessa oppilasta arvioineelta opettajalta. Opettaja antaa tarvittaessa tiedon siitä, miten arvioinnin perusteita on sovellettu oppilaan arviointiin.



Koulu järjestää lukuvuosittain vanhempainillan, jossa yhtenä teemana on arviointi, mutta vanhempainillassa käsitellyt arviointiasiat lähetetään myös kirjallisena kaikille oppilaille ja huoltajille esim. Wilman välityksellä. Oppimiskeskustelu keskeinen tapa antaa palautetta oppilaalle ja huoltajalle.

Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluilla ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittämistä koulutuksin, koulurajat ylittävin keskustelurakentein, ohjaamalla opettajia arvioinnin yhteissuunnitteluun ja ohjaamalla koulua arvioinnin koulukohtaisesti yhtenäisen arviointikulttuurin luomiseen.

### Arviointisuunnitelma

Arviointisuunnitelma on sen arviointikeskustelun dokumentointia, jota kouluissa tulee opetussuunnitelman mukaan käydä. Arviointisuunnitelman tavoitteena on edistää tiimiopettajuutta, koulujen välistä yhteistyötä, monipuolistaa arviointikulttuuria ja lisätä oppilaiden välistä tasa-arvoa.

Lukuvuoden alussa jokainen koulu laatii koulukohtaisen, aineryhmäkohtaisen tai tiimikohtaisen arviointisuunnitelman ja tiedottaa siitä oppilaita ja huoltajia. Koulut voivat tehdä suunnitelman yhteistyössä muiden koulujen kanssa. Suunnitelmassa kuvataan ne arviointiin liittyvät käytänteet, jotka koulussa aiotaan toteuttaa lukuvuoden aikana. Suunnitelmaa voidaan päivittää lukuvuoden aikana. Suunnitelma julkaistaan Wilmassa.

### Oppilaan tavoitesuunnitelma

Vuosiluokkien 3–9 oppilas laatii henkilökohtaisen tavoitesuunnitelmansa lukuvuoden alussa, elo-syyskuussa. Suunnitelma laaditaan sähköiseen järjestelmään. Oppilas tekee oman suunnitelmansa koulussa opettajan kanssa tai oppilas laatii sen kotona yhdessä huoltajan kanssa. Suunnitelmaa tehdessään oppilas pohtii itse tai yhdessä huoltajiensa kanssa omia vahvuuksiaan: Millä osa-alueilla hän on taitava oppimisessa, työskentelyssä ja käyttäytymisessä. Oppilaat asettavat tavoitteet oppimiselleen, työskentelylleen ja käyttäytymiselleen sekä pohtivat, millaisella toiminnalla hän voi edesauttaa tavoitteiden saavuttamista. Oppilas pohtii itse tai yhdessä huoltajiensa kanssa myös, mitkä asiat vaikuttavat oppimiseen positiivisesti ja mitkä asiat ja toimet voivat haitata tavoitteiden saavuttamista. Tavoitesuunnitelmaa voidaan tarkentaa ja muuttaa oppimiskeskustelun yhteydessä. Tavoitesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan yhdessä oppilaan, huoltajan ja opettajan kanssa oppimiskeskustelussa.

Vuosiluokkien 1–2 oppilaat täyttävät tavoitesuunnitelman oppimiskeskustelun yhteydessä yhdessä luokanopettajan ja huoltajan kanssa.

### Oppimiskeskustelu

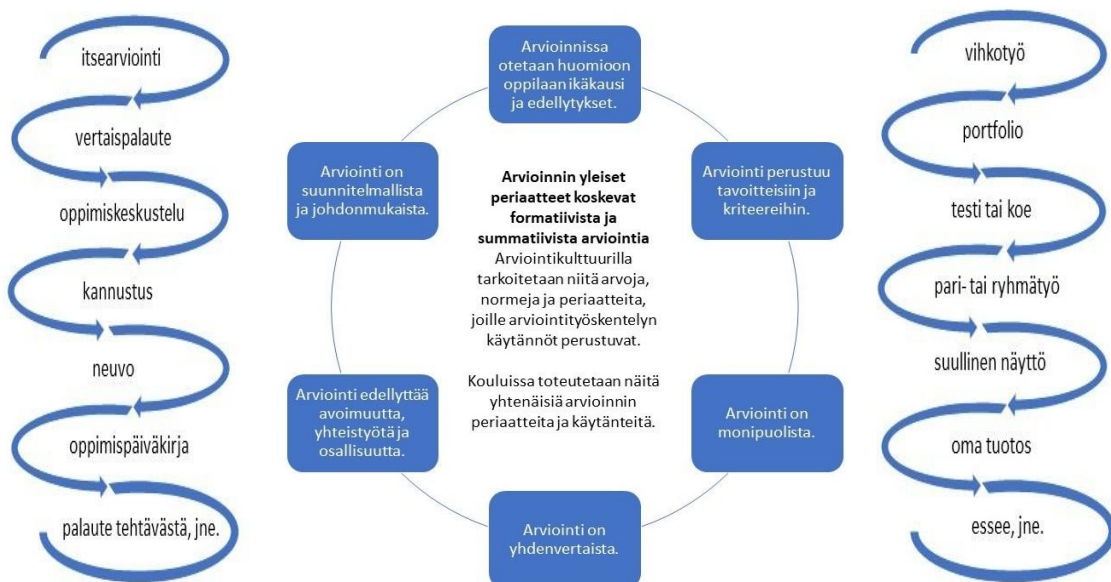
Oppimiskeskustelut ovat osa arvioinnista tiedottamista sekä yhteistyötä huoltajien kanssa. Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Ennen oppimiskeskustelua oppilas tekee itsearviointin. Itsearviointia tehdessään vuosiluokkien 3–9 oppilas tarkastelee tavoitesuunnitelmassa asetettuja tavoitteita. Itsearviointi tehdään sähköisen järjestelmän lomakkeelle ja itsearviointilomake löytyy tavoitesuunnitelman yhteydestä.

Oppimiskeskustelujen tarkoituksena on seurata oppilaan oppimista ja opiskelua sekä keskustella niihin liittyvistä asioista yhdessä oppilaan, huoltajan ja luokanopettajan/luokanvalvojan sekä muiden tarvittavien henkilöiden kanssa. Oppimiskeskusteluissa annetaan tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta,

työskentelystä ja käyttäytymisestä. Keskustelussa painotetaan oppimisen edistymisen kannalta kullekin oppilaalle olennaisimpia asioita. Keskustelu yhdistää oppilaan itsearviointia ja opettajan arviointipalautetta. Sipoossa on käytössä kaikille kouluille yhteinen sähköinen lomake oppimiskeskustelua varten. Oppimiskeskustelu voidaan käydä myös puhelin- tai verkkoyhteyden välityksellä.

Oppimiskeskustelut järjestetään lukuvuosittain jokaisella vuosiluokalla. Oppimiskeskustelu voidaan aina myös käydä oppimisen tuen asiakirjojen päivittämisen yhteydessä. Oppimiskeskustelut tulee käydä lokatammikuussa. Luokanopettaja/luokanvalvoja toimii oppimiskeskustelun koollekutsujana, ja voi pyytää muilta oppilasta opettavilta opettajilta palautetta oppilaan oppimis-, työskentely- ja koulunkäyntitaidoista. Vuosiluokalla 9 oppimiskeskustelu keskittyy erityisesti päättöarviointiin sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen.

## Arvioinnin kokonaisuus Sipoossa



## 6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

## 6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

## 6.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena,

eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

### 6.5.1 Käyttäytymisen arviointi Sipoossa

Perusopetuksen arvoperusta luo pohjan käyttäytymisen ohjaukselle ja käyttäytymiseen liittyvien tietojen ja taitojen opettamiselle osana koulun kasvatustehtävää. Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö ja noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Keskeistä on kasvattaa oppilaita

- vaikuttamaan aktiivisesti ja myönteisesti yhteisön toimintakulttuurin ja hyvinvointiin,
- toimimaan oikein itseään, toisiaan ja ympäristöä arvostaen,
- pyrkimään itsesäätelyyn ja vastuunottoon omasta toiminnasta,
- kunnioittamaan erilaisuutta ja suhtautumaan siihen myönteisesti,
- toimimaan kestävän elämäntavan edellyttämällä tavalla sekä
- kunnioittamaan ihmisoikeuksia.

Opetussuunnitelman perusteiden yleisessä osassa kohdassa Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö määrittellään oppilaan vastuu kouluyhteisön jäsenenä seuraavasti:

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa, joka perustuu opetussuunnitelmassa määriteltyyn yhteiseen vastuuseen koulupäivästä. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti.

Käyttäytymisen arviointi perustuu tavoitteisiin, joita arvioidaan suhteessa arvosanan tai sanallisen arvioinnin muodostamisen kriteereihin. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausit ja edellytykset. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

#### Käyttäytymisen tavoitteet osa-alueittain

| Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan.                                      | Oppilas noudattaa sääntöjä ja ohjeita.         | Oppilas ottaa muut ihmiset huomioon.                        | Oppilas ottaa huomioon ympäristönsä.   |
|---|--|---|--|
| Oppilas osallistuu opetukseen säännöllisesti ja huolehtii omista kouluasioistaan. | Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä.    | Oppilaan käytös muita kohtaan on kunnioittavaa.             | Oppilas pitää huolta omista, luokan ja koulun yhteisistä tavaroista ja tiloista. |
| Oppilas noudattaa sovittuja aikatauluja.  | Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. | Oppilas toimii oikeudenmukaisesti ja hyväksyy erilaisuutta. | Oppilas huolehtii omalta osaltaan ympäristön viihtyisyydestä ja                  |
|   | Oppilas sitoutuu sovittuihin                   | Oppilas kunnioittaa   |  |

|   |                          |   |  |
|---|--------------------------|---|--|
| <p>Oppilas noudattaa yhdessä sovittuja hyviä tapoja.</p> <p>Oppilas osaa mukauttaa käytöksensä tilanteeseen sopivaksi.</p> <p>Oppilas ottaa vastuuta yhteisten asioiden hoidosta.</p> | <p>toimintatapoihin.</p> | <p>koskemattomuutta ja muita ihmisoikeuksia.</p> <p>Oppilas tukee toiminnallaan työrauhaa.</p> <p>Oppilas toimii kiusaamista vastaan.</p> <p>Oppilas tekee yhteistyötä muiden kanssa.</p> | <p>turvallisuudesta.</p> <p>Oppilas huolehtii omalta osaltaan koulun ja sen lähiympäristön siisteydestä.</p> |
|---|--------------------------|---|--|

### Käyttäytymisen sanallisen arvioinnin muodostamisen kriteerit vuosiluokilla 1–3

Olet saavuttanut tavoitteet erinomaisesti.

Oppilas hallitsee erinomaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Oppilas pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan myönteisesti, aktiivisesti ja omatoimisesti koulun toimintakulttuuriin.

Olet saavuttanut tavoitteet hyvin.

Oppilas hallitsee hyvin käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan käytös on pääasiassa omatoimisesti hyvää, ja oppilaan toimintaa on täytynyt ohjata vain vähäisessä määrin.

Olet saavuttanut tavoitteet tyydyttävästi.

Oppilas hallitsee tyydyttävästi käyttäytymisen tavoitteet. Jossakin näistä oppilaan toiminta on vaatinut keskustelua ja ohjausta, mutta hän on kyennyt kehittämään toimintaansa näillä osa-alueilla arviointijakson aikana.

Olet saavuttanut tavoitteet välttävästi.

Oppilas hallitsee kohtalaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan toiminta on vaatinut keskustelua ja ohjausta useiden tavoitteiden suhteen arviointijakson aikana. Hän on ajoittain pyrkinyt kehittämään toimintaansa näillä osa-alueilla.

Et ole saavuttanut tavoitteita hyväksytysti.

Oppilas ei ole saavuttanut käyttäytymisen tavoitteita.

### Käyttäytymisen arvosanan muodostamisen kriteerit vuosiluokilla 4–9

Erinomainen (10)

Oppilas hallitsee erinomaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Oppilas vaikuttaa käytöksellään myönteisesti, aktiivisesti ja omatoimisesti koulun toimintakulttuuriin.

Kiitettävä (9)

Oppilas hallitsee kiitettävästi käyttäytymisen tavoitteet. Oppilas pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan myönteisesti, aktiivisesti ja omatoimisesti koulun toimintakulttuuriin.

Hyvä (8)

Oppilas hallitsee hyvin käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan käytös on pääasiassa omatoimisesti hyvää, ja oppilaan toimintaa on täytynyt ohjata vain vähäisessä määrin.

#### Tyydyttävä (7)

Oppilas hallitsee tyydyttävästi käyttäytymisen tavoitteet. Jossakin näistä oppilaan toiminta on vaatinut keskustelua ja ohjausta, mutta hän on kyennyt kehittämään toimintaansa näillä osa-alueilla arviointijakson aikana.

#### Kohtalainen (6)

Oppilas hallitsee kohtalaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan toiminta on vaatinut keskustelua ja ohjausta useiden tavoitteiden suhteen arviointijakson aikana. Hän on ajoittain pyrkinyt kehittämään toimintaansa näillä osa-alueilla.

#### Välttävä (5)

Oppilas hallitsee käyttäytymisen tavoitteet välttävästi. Oppilaan toiminta on toistuvasti vaatinut keskustelua ja ohjausta kaikkien tavoitteiden suhteen, mutta hän ei ole pystynyt kehittämään toimintaansa arviointijakson aikana.

#### Hylätty (4)

Oppilas ei ole saavuttanut käyttäytymisen tavoitteita.

## 6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

### 6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä. Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritushenkilö annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositolustukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksyty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

### Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain Sipoossa

Mikäli oppilaan jättämisestä vuosiluokalle harkitaan, tulee asiasta keskustella yhteistyössä huoltajien ja moniammatillisen yhteistyöryhmän kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mieluiten ennen talvilomaa. Vuosiluokalle jättäminen käsitellään koulun monialaisen kolmiportaisen tuen ryhmässä (KOPO+). Rehtori tekee päätöksen vuosiluokan kertaamisesta.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Huoltajan kuuleminen on tehtävä hyvissä ajoin ennen lukuvuoden päättymistä.

Mikäli näyttää siltä, ettei oppilas suoriudu koko vuosiluokan oppimäärän tavoitteista hyväksytysti, tulee oppilaalle tarjota riittävästi tukitoimia. Tällaisia ovat mm. painoalueittain opiskelu ja oppiaineen tavoitteiden yksilöllistäminen. Näistä tukitoimista kerrotaan enemmän Sipoon kunnan perusopetuksen Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa.

Sipoon kouluissa annetaan oppilaalle mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot yhden kerran lukuvuoden aikana ja yhden kerran lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

### 6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositolustuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyä lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

## 6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö,



liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty- merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

### 6.7.1 Valinnaisaineiden arviointi Sipoossa

Vuosiluokilla 4–6 valinnaisaineiden laajuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, joten niitä ei arvioida numeerisesti. Lukuvuositodistuksessa valinnaisaineet arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Vuosiluokkien 7–9 taito- ja taideaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opetusta. Taito- ja taideainevalinnaiset arvioidaan aina osana taito- ja taideaineita. Valinnaisaineet arvioidaan erikseen, vaikka niissä voi olla myös taito- ja taideaineita. Valinnaiset aineet (muut/soveltavat/syventävät valinnaiset aineet), jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu muu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäväksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

## 6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päätöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päätöarvioinnin kriteereitä.

### 6.8.1 Päätöarvosanan muodostaminen

Päätöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätöarvioinnin kriteereihin. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päätöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päätöarvioinnin kriteereitä.

Päätöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päätöarvioinnissa.

### 6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päätöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päätöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päätöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päätöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päätöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päätöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

### Oppimisen arviointi erityisissä tilanteissa Sipoossa

Yksilöllistettyjen oppimäärien arviointi on vuosiluokilla 1–9 aina sanallista. Yksilöllistetyn oppiaineen sanallinen arviointi koskee myös päätöarviointia.

Sanallista arviointia voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.

### 6.8.3 Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntietomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

### 6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

### 6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty- merkinnällä. Yhteiseen

oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

### Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa Sipoossa

Taito- ja taideaineiden päättöarviointi tehdään, kun oppiaineen koko oppimäärä (yhteinen oppimäärä + taito- ja taideainevalinnaiset) on opiskeltu. Oppilaiden oppimäärät eri taito- ja taideaineiden kohdalla ovat erimittaisia riippuen oppilaan valinnoista. Päättöarviointi tehdään päättöarvioinnin kriteerien mukaan siinä vaiheessa, kun oppilas on opiskellut koko valitsemansa oppimäärän. Taito- ja taideaineen päättöarvosana voi nousta tai laskea aiemmista lukuvuositodistusten arvosanoista. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu muu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

#### 6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskelemaan kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

#### 6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

## 6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

## 6.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

### 6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli. Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

### 6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (\*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

### 6.11.3 Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

#### 6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

### 6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.



Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (\*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (\*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistukseen sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuuden osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

### 6.11.6 Sipoossa käytettävät todistukset

Vuosiluokilla 7–9 oppilaalle annetaan numeerinen välitodistus. Vuosiluokilla 1–6 ei anneta välitodistusta.

Lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on kokonaisarvio oppilaan koko lukuvuoden edistymisestä ja suoriutumisesta. Lukuvuositodistus sisältää arviot siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa tai opintokokonaisuuksissa. Lukuvuoden aikana olevia erillisiä kursseja ei arvioida erikseen.

Oppimiskokonaisuuksia arviotaessa otetaan oppilaan osoittama osaaminen huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi. Sipoossa vuosiluokilla 1–3 arviointi on sanallista ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan viisiportaisella asteikolla. Sanallisen arvioinnin arviointiasteikko on viisiportainen: Olet saavuttanut tavoitteet erinomaisesti - Olet saavuttanut tavoitteet hyvin - Olet saavuttanut tavoitteet tyydyttävästi - Olet saavuttanut tavoitteet välttävästi - Et ole saavuttanut tavoitteita hyväksytysti. Vuosiluokilla 4–9 arviointi on numeroarviointia, jota voidaan tarvittaessa täydentää sanallisella arvioinnilla.

Todistusohjat löytyvät sähköisestä järjestelmästä ja ne ovat opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden mukaiset. Lukuvuositodistus on myös päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

### 6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaa todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

## 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

### 7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan, että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

### 7.1.1 Ohjaus tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itsetuottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Päätövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päätövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

### 7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea sekä huoltaja opastusta siihen, kuinka hän voi oppilasta kotona tukea. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan, ohjataan ja neuvotaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Yksilökohtaisen

oppilashuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta (kts. luku Oppilashuolto).

## 7.2 Yleinen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi toiminnallisilla ja vaihtelevilla opetusmenetelmillä, opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjauk- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Oppilaan tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi tukiopetuksella, osa-aikaisella erityisopetuksella tai ohjauksen keinoin.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

## 7.3 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli

arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

### 7.3.1 Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

### 7.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

### Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

### Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaille annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

### Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

### Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

### Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin
- perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

## 7.4 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaille kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen

jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erytynen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erytisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erytynen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä. Erytystä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyin oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erytisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiovetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus myös muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

#### 7.4.1 Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimitelin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta



- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

#### 7.4.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Yleensä erityisen tuen päätös tehdään, jos todetaan, ettei oppilaan saama tehostettu tuki ole riittänyt. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisestä tuesta tehdään uusi päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

#### 7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan suunnitelmaan. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Erityistä tukea varten tehtävä suunnitelma perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. Suunnitelman laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään

aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Eryistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

#### Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

#### Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

#### Opetuksen järjestäminen

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

#### Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

#### Tuen seuranta ja arviointi

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi

- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

#### 7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa.

Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla. Jos oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin. Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittämistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Oppimäärän yksilöllistamisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiseksi kussakin oppiaineessa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittaessa eri tukimuodoilla. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (\*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18 §:n perusteella. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttamisesta on säädetty erityissäännöksissä. Oppilalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille tulee selvittää näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko-opintoihin.

#### 7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syytä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

#### 7.4.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

*Motoristen taitojen* oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

*Kommunikaatiotaitojen* oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

*Sosiaalisten taitojen* oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

*Kognitiivisten taitojen* oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppimisen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

*Päivittäisten taitojen* oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

## 7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

### 7.5.1 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin

liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää suunnitelmallisesti sekä niin usein kuin on tarpeen.

Tukiopetukselle on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa. Ennakoivassa tukiopetuksessa uusiin opittaviin asioihin perehdytään jo etukäteen. Tukiopetuksella voidaan vastata myös poissaoloista johtuviin tuen tarpeisiin.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, sen voi tehdä myös oppilas tai huoltaja. Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tukiopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua hänelle järjestettyyn tukiopetukseen.

Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet tukiopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

### 7.5.2 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vuorovaikutustaidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikaista erityisopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana ja opiskellessaan erityisluokassa. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan

tarpeet osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen.

### 7.5.3 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle.

Eryitysten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Oppilaan tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä



hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan oppilaan palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan oppilaan palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

## 7.6 Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestäminen Sipoossa

Siltä osin, kun oppimisen ja koulunkäynnin tuen linjauksia ja toimintatapoja Sipoossa on syytä täydentää valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa kuvatun lisäksi, ne löytyvät Sipoon kunnan perusopetuksen Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjasta.

Käsikirjassa on kuvattuna mm.

- eri vuosiluokille tehtävät seulonnat ja kartoitukset
- oppimisen tuen eri vaiheiden vastuuhenkilöt ja vuosikellot
- yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa
- yleisen, tehostetun ja erityisen tuen järjestäminen käytännössä
- oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako opetustoimessa sekä muiden hallintokuntien kanssa

Toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa on kuvattu Opetussuunnitelman luvussa 1.4.1 Siirtymävaiheet koulusta toiseen ja yhteistyö nivelvaiheissa Sipoossa.

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toteutustavoista vastaa kunkin koulun rehtori. Jokaisessa koulussa kokoontuu tarpeen mukaan alla mainitut ryhmät. Rehtori tai hänen nimeämänsä henkilö vastaa oppimisen tuen rakenteista kussakin koulussa.

| Ryhmä                                 | Perustamisvastuu       | Tehtävät  | Jäsenet  | Muuta   |
|---------------------------------------|------------------------|---|--|---|
| KOPO-ryhmä, kolmiportaisen tuen ryhmä | Rehtori/apulaisrehtori | Käsittelee kolmiportaiseen tukeen liittyvät pedagogiset asiakirjat, suunnittelee ja arvioi oppilaalle tarjottavaa oppimisen tukea | Ryhmän perustaja kokoaa ryhmän niistä opetushenkilöstön edustajista, jotka opettavat oppilasta | Oppilaan saama tuki kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin, jotka ovat salassa pidettäviä. Tietoja voivat saada vain kyseistä oppilasta opettavat opettajat ja muut tietoja työtehtävissään tarvitsevat henkilöt. Tietoja voi saada vain siinä laajuudessa, kuin niitä työtehtävissään tarvitsee. |

|  |   |  |  |  |
|--|---|--|--|--|
| <p>KOPOplus-ryhmä, vähintään yhdellä oppilashuollon edustajalla laajennettu KOPO-ryhmä</p> | <p>Rehtori/apulaisrehtori</p>   | <p>Käsittelee oppilaan tuen tason mahdollista muuttamista</p>  | <p>KOPO-ryhmä laajennettuna vähintään yhdellä oppilashuollon edustajalla (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja)</p>   | <p>Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen. Rehtori tai hänen nimeämänsä henkilö kirjaa päätöksen tehostettuun tukeen siirtämisestä Primukseen ja vastaa siitä, että oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, josta tehostetun tuen päätös päivämäärineen käy ilmi. Erityiseen tukeen siirrettäessä oppilaalle laaditaan pedagoginen selvitys, joka käsitellään KOPOplus-ryhmässä. Mikäli ryhmä katsoo, että oppilas on siirrettävä erityiseen tukeen, rehtori tai hänen nimeämänsä henkilö ilmoittaa asiasta koulutoimistoon, esitys käsitellään Koulutuspalveluiden KOPOplus-ryhmässä ja sivistysjohtaja/opetuspäällikkö tekee päätöksen asiasta, joka kirjataan Primukseen.</p> |
| <p>MAA-ryhmä, yksilökohtainen, moniammatillinen asiantuntijaryhmä</p>                      | <p>Se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, joka on tarpeen havainnut. Oppilas tai huoltaja voivat pyytää ryhmän kokoamista.</p> | <p>Oppilaskohtaisten oppilashuollon palveluiden tarpeen selvittäminen tai oppilashuollon palveluiden tarjoaminen</p> | <p>Kokoonpano on tarvelähtöinen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.</p> | <p>MAA-ryhmän työssä kertyvät tiedot kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Kirjataan myös mahdollinen tietojen luovuttaminen ja sen peruste. Rekisterin ylläpitäjä on opetuksen järjestäjä ja tiedot ovat salassa pidettäviä.</p>   |

|   |                                    |  |   |  |
|---|------------------------------------|--|---|--|
| YHRY, koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä | rehtori                            | Koulun oppilashuollon suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen ja muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen kouluissa | Ryhmän toimintaa johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Opettajien, oppilaiden ja huoltajien edustajat sekä koulupsykologi, kuraattori ja kouluterveydenhoitaja. Täydennetään tarvittaessa muilla osallistujilla. | Tehtävänä laatia/päivittää vuosittain koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma osana lukuvuosisuunnitelmaa. |
| Oppilashuollon ohjausryhmä                    | Opetuksen järjestäjä, Sipoon kunta | Kunnan oppilashuollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi   | Opetus-, sosiaali- ja terveystoimen edustajia. Puheenjohtajuus kunnan opetustoimella.   | Ryhmä laatii muistion ja ohjaa oppilashuoltotyötä mm. vuosittaisilla painopiste-ehdotuksilla.              |

Rehtori vastaa siitä, että oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään asianmukaisesti, pedagogiset asiakirjat ovat ajantasaiset ja että henkilöstö on tietoinen omista vastuistaan. Kolmiportaisen tuen osalta vastuhenkilöt on kirjattu KOPO-käsikirjassa.

### 7.6.1 Tulkitsemis- ja avustajapalvelut Sipoossa

Oppilaalla on tarvitessaan oikeus tulkitsemis- ja avustajapalveluihin. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisen tavoitteena on tukea oppilasta siten, että hänen olisi mahdollista osallistua opetukseen ja saavuttaa opetussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet. Sipoossa opetuspäällikkö jakaa vuosittain kouluille resurssin koulunkäynninohjaajien palkkaamista varten. Resurssin jakamisen pohjana käytetään mm. tuen tarpeessa olevien oppilaiden määrää. Resurssin käytön koulu toteuttaa itse. Suurin osa koulunkäynninohjaajista työskentelee tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden kanssa. Opettajan ja ohjaajan yhteistyön tulee olla suunnitelmallista ja monipuolista.

Tarvitsemansa tulkitsemispalvelut koulu hankkii itse.

## 8 Oppilashuolto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta perusopetuksen opiskeluhollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatukseen ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusteiden luvussa 7.

### Oppilashuolto Sipoossa

Sipoon peruskouluissa toteutetaan opetussuunnitelman mukaista oppilashuoltoa. Oppilashuolto kuuluu koulun koko henkilöstön kasvatukseen ja opetustehtävään ja sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Koulun yhteisöllistä oppilashuoltotyötä johtaa rehtori. Oppilashuollon palveluja ovat koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut, jotka järjestetään kouluissa.

## 8.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräjassa.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

### Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen koulukohtainen ryhmä.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

#### 8.1.1 Monialainen yhteistyö Sipoossa

Sipoossa oppilashuolto järjestetään yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten kanssa siten, että oppilashuollosta sekä muista lapsille, nuorille ja perheille suunnatuista palveluista muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuollon toteutumista arvioidaan opetus-, terveys- ja sosiaalitoimen yhteistyönä, ja arvioinnin keskeisistä tuloksista tiedotetaan.

Sipoossa koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut tarjotaan kouluissa, jotta ne ovat helposti oppilaiden ja huoltajien saatavilla ja opetushenkilöstö voi sujuvasti konsultoida oppilashuoltoa.

Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa. Oppilashuollon työntekijät tapaavat säännöllisesti ja tekevät yhteistyötä kunnan nuorisotoimen, etsivän nuorisotyön, perheneuvonnan, lapsiperheiden sosiaalityön, lastenvalvojan ja lastensuojelun kanssa sekä erikoissairaanhoidon kanssa. Muita yhteistyökumppaneita ovat mm. seurakunta, poliisi, poliisin sosiaalityöntekijä, sovittelutoimisto, MLL, Folkhälsan ja Nuorten turvatalo Vantaalla. Sipoon kunnan kriisiryhmän tuki on myös koulujen käytettävissä.

Oppilashuollon ohjausryhmä järjestää kunnan henkilöstölle moniammatillisia seminaareja, jotka ovat sekä koulutuksellisia että verkostoitumista ja ammattilaisten yhteistyötä tukevia tilaisuuksia.

### Oppilashuoltoryhmät Sipoossa

Oppilashuoltoryhmät Sipoossa ovat oppilashuollon ohjausryhmä, koulukohtaiset yhteisölliset oppilashuoltoryhmät ja tapauskohtaiset asiantuntijaryhmät. Sipoon opetustoimi asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia.

### Oppilashuollon ohjausryhmä

Sipoon oppilashuollon ohjausryhmä vastaa kunnan oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta, arvioinnista ja osallistuu omavalvonnan koordinointiin. Ryhmän puheenjohtajana toimii johtava viranhaltija kunnan koulutuspalveluista (sivistysjohtaja, opetusjohtaja tai johtava koulupsykologi). Ryhmän jäsenet edustavat terveydenhuoltoa, sosiaalitoimen lasten, nuorten ja perheiden palveluja, varhaiskasvatusta, nuorisotyötä, oppilashuollon palveluita, rehtoreita ja erityisopetusta. Ryhmä voi tarvittaessa pyytää työskentelynsä mukaan asiantuntijoita ja oppilaiden edustajia.

### Koulukohtainen ryhmä

Jokaisessa Sipoon peruskoulussa toimii koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, joka vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii lukuvuosittain koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman.

Koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on monialainen ja sitä johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Ryhmään kuuluvat opettajien, oppilaiden ja huoltajien edustajat sekä koulupsykologi, -kuraattori ja kouluterveydenhoitaja. Ryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita ja ryhmän työskentelyyn voi osallistua koulun ulkopuolisia yhteistyökumppaneita käsiteltävän asian edellyttämällä tavalla. Ryhmän kokoonpano vaihtelee Sipoon kouluissa, koska koulujen koko ja tarpeet ovat erilaisia.

Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän keskeinen tehtävä on kouluyhteisön hyvinvoinnin, viihtyvyyden ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilashuoltoryhmässä asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Ryhmistä, luokista ja yhteisöstä keskustellaan esimerkiksi ilmapiirin, työrauhan, kiusaamisen, hyvinvoinnin, terveyden, terveystottumusten tai osallisuuden näkökulmista.

## Asiantuntijaryhmät

Yksittäistä oppilasta tai oppilasryhmää koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisissa asiantuntijaryhmissä. Ryhmä kootaan oppilaan tai huoltajan suostumuksella silloin, kun oppilaan arvioidaan tarvitsevan useamman ammattilaisen tukea.

## 8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulu kohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

### 8.2.1 Yhteisöllinen oppilashuolto Sipoossa

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tavoitteena on lisätä koko koulu yhteisön hyvinvointia ja edistää koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Sipoon kouluissa kehitetään oppilaiden osallisuutta vahvistavia rakenteita ja toimintamalleja, esimerkiksi oppilaskunta-, kummi- ja tukioppilastoimintaa ja muuta yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Oppilaat osallistuvat kouluterveyskyselyn tulosten käsittelyyn ja kehittämis ehdotuksien laadintaan. Oppilaiden mielipiteitä kuunnellaan ja osallistumisen mahdollisuuksia eri toimintamallien suunnittelussa ja toteutuksessa kehitetään jatkuvasti.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuutta edistetään suunnitelmallisesti. Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa on osa koulun yhteistoiminnallista toimintakulttuuria. Opetus- ja kasvatustyö ohjaa oppilaita myönteiseen vuorovaikutukseen ja ongelmatilanteiden ratkaisemiseen. Tavoitteena on ratkaista ristiriitatilanteita positiivisin keinoin tarjoamalla oppilaille keskustelu- tai sovittelumenettelyä. Kouluilla on käytössään erilaisia ohjelmia ja tapoja, joilla tuetaan tunne- ja kaveritaitojen kehittymistä, ryhmäytymistä ja hyvää ilmapiiriä. Näiden ohjelmien tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta seurataan ja menetelmiä korvataan uusilla tarpeen mukaan.

Oppilashuollosta luodaan jatkumo esiopetuksesta perusopetukseen ja toiselle asteelle. Yhtenäiset käytännöt ja yhteistyö nivel- ja siirtymävaiheissa tukevat oppilaan tervettä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Koulujen yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluvat myös järjestyssäännöt, poissaoloihin puuttumisen malli, tasa-arvosuunnitelma sekä muu hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Myös koulun turvallisuussuunnitelma sisältää yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluvia asioita. Erilliset suunnitelmat kirjataan liitteinä koulujen oppilashuoltosuunnitelmaan.

Koulujen terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukset toteutetaan monialaisesti, eri viranomaisten yhteistyönä kolmen vuoden välein. Koulujen oppilashuoltoryhmät osallistuvat tarkastusten suunnitteluun, toteutukseen ja tarkastuksessa sovittujen toimenpiteiden seurantaan rehtorin johtamana.

### 8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.



Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen

järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

### 8.3.1 Yksilökohtainen oppilashuolto Sipoossa

Oppilashuollon palveluja ovat koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut, jotka järjestetään kouluissa, lähellä oppilaita.

Oppilashuoltotyötä tehdään hyvässä ja avoimessa yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja muut henkilökohtaiset edellytykset. Työssä kunnioitetaan oppilaan osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta. Työtä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Oppilashuollon palvelut ovat oppilaille vapaaehtoisia ja luottamuksellisia. Palvelut tarjotaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämässä määrääjässä, ja työssä noudatetaan salassa pitoa sekä tietojen kirjaamista ja luovuttamista koskevia säädöksiä.

Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisissa asiantuntijaryhmissä. Asiantuntijaryhmä kootaan oppilaan tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Myös oppilas ja huoltaja voivat pyytää asiantuntijaryhmän kokoamista. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan, ja tarpeen niin vaatiessa huoltajan, suostumukseen. Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus ja asioiden käsittelyssä noudatetaan salassapitosäädöksiä.

Asiantuntijaryhmän kokoontumisiin voi ryhmän jäsenten lisäksi osallistua myös muita henkilöitä (esimerkiksi oppilaan läheisiä tai oppilashuollon yhteistyötahoja) oppilaan, tai hänen kypsyystasonsa niin edellyttäessä huoltajan tai muun laillisen edustajan, kirjallisen suostumuksen perusteella. Näistä ulkopuolisista osallistujista ei kuitenkaan tule asiantuntijaryhmän jäseniä.

Asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää oppilaan asiassa neuvoa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista tässä tarkoituksessa konsultaatiota antavalle asiantuntijalle myös salassa pidettäviä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Konsultaatiosta tehdään asianmukaiset merkinnät oppilashuoltokertomukseen. Henkilö, jonka osallistumisen asiantuntijaryhmään oppilas (tai jos toimitaan huoltajan suostumuksen varassa, huoltaja) on kieltänyt, ei voi kuitenkaan osallistua yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän työhön konsultaatiotarkoituksessakaan.

Sipoossa oppilas voi saada oppilashuollon palvelujen lisäksi tukea esimerkiksi lapsiperheiden sosiaalityöstä, lastensuojelusta tai erikoissairaanhoidosta. Tällöin on tärkeää sovittaa eri palvelut yhteen ja sopia vastuuhenkilöstä, joka koordinoi yhteistyötä ja eri palvelun tarjoajien tekemiä hoito- ja kuntoutussuunnitelmia niin, että palveluista muodostuu oppilaalle ja hänen perheelleen yhtenäinen ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus.

Yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä myös koulun ulkopuoliset tahot, jotka ammatillisessa tehtävässään ovat saaneet tietää oppilaan tuen tarpeesta, voivat salassapitosäännösten estämättä olla yhteydessä kuraattoriin tai psykologiin. Koulun ulkopuolelta aloite voi tulla esimerkiksi muualta terveydenhuollosta tai lastensuojelusta.

Pedagogisen tuen ja yksilökohtaisen oppilashuollon tuen toimintatavoista ja niiden eroista kerrotaan tarkemmin Kolmiportaisen tuen käsikirjassa.

## 8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

### 8.4.1 Oppilashuoltosuunnitelmat Sipoossa

Sipoossa oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja tavoitteita. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.

Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus:
  - o oppilashuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet
  - o arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta
  - o toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea
  - o tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoitoon laadunarvioinnista
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- koulukohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Sipoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Opetussuunnitelma laaditaan oppilashuollon osalta monialaisena yhteistyönä sosiaali- ja terveysosaston kanssa siten, että oppilashuollon ohjausryhmä osallistuu opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevan osuuden laatimiseen. Ohjausryhmä vastaa siitä, että oppilashuoltoa koskeva sisältö on yhdenmukainen opetussuunnitelmassa ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa. Opetussuunnitelma vahvistetaan Sipoon suomen- ja ruotsinkielisissä koulutusjaostoissa.

Sipoon kunnan peruskouluissa laaditaan oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman koulun yhteinen. Suunnitelma tehdään oppilashuollon ohjausryhmän linjausten mukaisesti ja se laaditaan yhteiselle suunnitelmapohjalle osana koulun lukuvuosisuunnitelmaa. Näin varmistetaan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus. Kouluja kannustetaan tutustumaan ja oppimaan toistensa suunnitelmista.

Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma on asiakirja, jossa kuvataan oppilashuollon kokonaisuus koulussa: yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon toimintatavat sekä miten oppilashuollon eri palvelut ovat oppilaiden saatavilla. Koulun oppilashuoltoryhmä tekee suunnitelman yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilashuollon työntekijöiden, oppilaiden, huoltajien ja koulun yhteistyökumppaneiden kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan myös menettelytavoista, joilla koulun henkilöstö, oppilaat ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan ja miten suunnitelmasta tiedotetaan edellä mainituille.

Koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan on sisällytettävä opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa kirjatut asiat, jotka ovat luvussa 8.5 (OPS 2014).

Sipoossa koulun oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja koulun käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut
2. Koulun yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat
  - Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
  - Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa (= koulun kriisisuunnitelma)
3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen
4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa
5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulun oppilashuoltosuunnitelma on osa koulun lukuvuosisuunnitelmaa, joka hyväksytään vuosittain koulutusjaostoissa. Oppilashuollon ohjausryhmä päättää jokaiselle lukuvuodelle jonkin oppilashuoltotyön teeman. Teema voi perustua oppilaiden hyvinvointia koskevien kyselyiden tuloksiin tai se voi olla jokin muu ajankohtainen, sipoolaisten lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttava aihe.

Oppilashuollon kehittäminen ja vaikuttavuuden arviointi edellyttävät koulujen oppilashuoltotyön suunnitelmallista ja säännöllistä seurantaa. Oppilashuollon ohjausryhmä seuraa vuosittain koulujen oppilashuoltosuunnitelmien toteutumista.

## 9 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan alaluvussa 7.3.2.

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

## 9.1 Perusopetukseen valmistava opetus Sipoossa

Sipoossa valmistavaa opetusta annetaan oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei ole vielä riittävä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen ja ryhmissä oppilaat ovat iältään, äidinkieleltään ja oppimistaustoiltaan erilaisia. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetuksen tavoitteena on sujuva kaksikielisyys. Opetuksella tuetaan eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten kasvua monikulttuurisessa yhteiskunnassa sekä oman kulttuuripiirinsä että suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä.

Valmistavassa opetuksessa oppilaiden valmiuksia siirtyä perusopetukseen kehitetään ja heidän opiskeluaan tuetaan eri tavoin ja samalla edistetään oppilaan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetus on ikä- ja kehitysvaiheittain eriytettyä. Valmistavan opetuksen aluksi tehdään oppilaan lähtötason kartoitus, minkä pohjalta suunnitellaan oppilaan oma opinto-ohjelma. Oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellään opetuksen tavoitteet, opetusjärjestelyt, opiskeltavat oppiaineet ja oppimäärät sekä tarvittavat tukitoimet ja opiskelun ohjaus. Perusopetuksen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden lukuvuoden oppimäärää. Valmistavan opetuksen minimituntimäärä 6–10-vuotiaille oppilaille on 900 tuntia ja vanhemmille oppilaille vähintään 1000 tuntia.

Esiopetusiässä olevat lapset pyritään ohjaamaan koulujen yhteydessä olevaan esiopetukseen.

### Opetusryhmät

Valmistavan opetuksen aikana oppilaat pyritään integroimaan perusopetuksen suomenkielisiin tai ruotsinkielisiin ryhmiin. Tavoitteena on edistää kielitaidon kehittymistä, sosiaalisten suhteiden solmimista ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista. Jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Opinto-ohjelmassa määritellään opetuksen tavoitteet, opetusjärjestelyt, opiskeltavat oppiaineet ja oppimäärät sekä tarvittavat tukitoimet.

Valmistavassa opetuksessa opiskelu painottuu suomen tai ruotsin kielen opiskeluun. Oppilasta ohjataan ja tuetaan myös muiden aineiden ja oman äidinkielen opiskelussa. Oppilaan toiminnallisen kaksikielisyyden kehittymistä vahvistetaan ja tuetaan oppilaan monikulttuurista identiteettiä. Opetuksessa edistetään oppilaan kielitaidon kehittymistä, sosiaalisten suhteiden solmimista ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

## Valmistavan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

### Suomi ja ruotsi toisena äidinkielenä

Valmistavan opetuksen aikana painotetaan suomi/ruotsi toisena kielenä -opiskelua. Opetusta annetaan perusopetuksen oppiaineissa omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia menetelmiä ja materiaaleja oppilaiden ikäjakaumasta ja taitotasosta riippuen sekä integroiden oppimista koulun muuhun toimintaan.

### Oppilaan äidinkieli

Opetuksella tuetaan ja edistetään oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Sipoossa oman äidinkielen opetus pyritään järjestämään, jos vähintään neljällä oppilaalla on sama äidinkieli. Opetus noudattaa perusopetuksen maahanmuuttajien äidinkielen opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetussuunnitelmaa. Opetus järjestetään varsinaisten koulutuntien ulkopuolella. Huoltaja vastaa oppilaan matka- ja kuljetuskustannuksista.

### Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat

Vähän tai ei lainkaan koulua käyneen maahanmuuttajaoppilaan opetuksen pääpaino on luku- ja kirjoitustaidon oppimisessa sekä niissä perusasioissa, jotka tukevat arkitilanteissa selviytymistä ja kotoutumista.

### Muut kielet

Oppilaan kielelliset valmiudet ratkaisevat, kuinka paljon hänen oppimissuunnitelmaansa voidaan valmistavan opetuksen aikana sisällyttää vieraiden kielten opiskelua. Englannin kielen opiskelua pidetään tarpeellisena erityisesti 3.–9. -luokkien oppilailla, jotta englannin opiskelu voisi jatkua sujuvasti perusopetukseen siirryttäessä. Oppilaan kielitaidosta ja opiskeluhistoriasta riippuen oppilas voidaan vieraassa kielessä integroida perusopetuksen ryhmään jo valmistavan opetuksen aikana.

### Muut oppiaineet

Valmistavan opetuksen aikana muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Matematiikan opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Opetuksessa huomioidaan myös oppilaan oma kulttuuri ja sen tuntemus. Oppiaineiden sisältöjä suunniteltaessa otetaan huomioon kunkin oppiaineen keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet.

Vanhempien oppilaiden (13–16-vuotiaat) valmistavassa opetuksessa voidaan opiskella suomen kielen lisäksi eri oppiaineiden (esim. biologia, maantieto, historia ja yhteiskuntaoppi) sanastoa ja käsitteistöä. Tällöin tutustutaan Suomen maantietoon, historiaan, yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Matematiikkaa pyritään opettamaan kunkin oppilaan tason mukaan. Integrointi perusopetusryhmään jo valmistavan opetuksen aikana on myös mahdollista, mikäli oppilaan aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kielitaito katsotaan riittäviksi. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin työ- ja opiskelutapoihin sekä painotetaan oppimaan oppimista ja oppilaan omaa aktiivisuutta oppimisprosessissa. Yläkouluikäiset oppilaat suorittavat mahdollisuuksien mukaan 7. luokan pakolliset taito- ja taideaineet valmistavan luokan aikana.

### Perusopetuksen opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana

Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan voi kuulua perusopetuksen oppimäärän mukaisia eri oppiaineiden opintoja. Oppilas voi saada todistuksen opintojen hyväksytystä suorittamisesta osallistumalla erityiseen tutkintoon. Tutkinnossa selvitetään, miten oppilaan tiedot ja taidot vastaavat perusopetuksen oppimäärän mukaista osaamista kyseisessä oppiaineessa. Opinnot arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteisiin.

### Oppilaan oma opinto-ohjelma

Perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä oppimäärää, vaan oppilaille laaditaan oma opinto-ohjelma. Se voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan kirjataan:

1. Oppilaan lähtötaso (koulunkäyntihistoria, kielitaito, vahvuudet)
2. Oppilaan oppimistavoitteet ja tavoitteiden tarkistamisajankohdat
3. Opiskeltavat oppiaineet, tuntimäärät ja sisällöt
4. Opiskelu valmistavan opetuksen ryhmässä ja integrointi perusopetukseen (ala- ja yläkoulu)
5. Oppilashuollon tukitoimet ja oppimisen ohjauksen järjestäminen

### Arviointi

Valmistavan opetuksen oppilaan arviointiin osallistuvat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan osallistumistodistus. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana. Todistukseen merkitään:

1. Opiskellut aineet
2. Oppiaineiden laajuus
3. Opetuksen sisältö

Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana. Valmistavan opetuksen aikana arvioidaan oppilaan tietoja ja taitoja sekä kartoitetaan hänen oppimis- ja työskentelyvalmiuksiaan. Arviointi on jatkuvaa, ja sen menetelminä ovat mm. itsearviointi sekä keskustelut oppilaan ja huoltajan kanssa. Henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan kirjataan arvioinnit, joiden perusteella määritellään oppilaalle soveltuva luokka-aste valmistavan opetuksen jälkeen. Oppilaan suomen tai ruotsin kielen taitoa arvioidaan Eurooppalaisen kielitaidon tasojen kuvausasteikon avulla. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeroarvostelua.

### Opiskelun yleinen tuki

Yhteistyön lähtökohtana kodin ja koulun yhteistyölle on eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Huoltajille järjestetään tilaisuuksia ja mahdollisuuksia tutustua suomalaisen yhteiskunnan ja koulun toimintakulttuuriin, arvoihin ja työtapoihin. Heille kerrotaan ja kuvataan suomalaista koulutusjärjestelmää, opetussuunnitelman perusteita ja oppilaan oman oppimissuunnitelman merkitystä, arviointi käytäntöjä sekä opetusmenetelmiä.

Oppilaiden käytettävissä ovat myös kaikki oppilashuollon palvelut. Tehostettua tai erityistä tukea ja oppilashuollon palveluja tarvitsevien oppilaiden varhaiseen tunnistamiseen kiinnitetään huomiota. Tukitoimet pitää käynnistää ajoissa ja tehokkaasti. Yhteistyötä voidaan tehdä kotoutumissuunnitelman laatijoiden kanssa. Tiivis yhteistyö valmistavan luokan opettajan, eri aineenopettajien sekä oppilaanohjaajan

välillä on keskeistä. Oppilaanohjauksessa tavoitteena on, että oppilaalla on realistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan edetä opinnoissa tai päästä jatko-opintoihin. Oppilasta ja huoltajia perehdytetään nivelvaiheissa tulevaan kouluun ja opetuksen painopistealueisiin.

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaalla on mahdollisuus saada tehostettua tukea perusopetuksen luokassa. Koulu arvioi tuen tarpeen yhteistyössä huoltajan kanssa. Opetuksessa noudatetaan perusopetuksen yleistä oppimäärää ja äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa opiskellaan suomi tai ruotsi toisena kielenä –oppimäärän mukaan. Oppilaalle laaditaan oma oppimissuunnitelma. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas voi opiskella myös vuosiluokkiin sitomattomasti.

## 10 Kaksikielinen opetus

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.

Perusopetuslain mukainen opetuskieli määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

### 10.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkäjänteisenä tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.



Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

### Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielille/kohdekielille asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

### Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielillä/kohdekielillä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielillä/kohdekielillä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa<sup>168</sup>. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuellla.

### Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielenä käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

### Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan

kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

### Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

#### 10.1.1 Laajamittainen kaksikielinen opetus

##### Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90%, vuosiluokilla 3–4 noin 70 % ja vuosiluokilla 5–9 keskimäärin 50 %. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu vuosiluokilla 1–2 ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

## 10.2 Kielikylpyopetus Sipoossa

Sipoossa annetaan varhaista täydellistä kielikylpyopetusta. Ruotsinkielisen kielikyllyn tavoitteena on, että oppilaat saavuttavat toiminnallisen kirjallisen ja suullisen kielitaidon kielikylpykielessä samanaikaisesti, kun heidän ensikielensä kehittyy.

Varhaisella täydellisellä kielikylvyllä tarkoitetaan aikaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä.

Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja.

Kielikylpykieli ei ole pelkkä tavoite, vaan oppimisen väline. Siksi on tärkeää, että kieltä opetetaan samalla, kun opiskellaan jonkin muun oppiaineen sisältöjä. Lapsia ja nuoria kannustetaan kielikylpykielen käyttöön alusta lähtien ja heidän odotetaan käyttävän sitä kommunikoidessaan kielikylpyhenkilöstön ja muiden kielikylvyssä olevien lasten ja nuorten kanssa. Kielikylpyopetuksessa Sipoossa käytetään vaihtelevia oppilaskeskeisiä opetusmenetelmiä, jotka antavat lapsille ja nuorille mahdollisuuden kuulla ja tuottaa itse kielikylpykieltä aktiivisesti, luontevasti ja monipuolisesti.

Kodin ja varhaiskasvatuksen/koulun välinen yhteistyö korostuu kielikylpyopetuksessa, koska opetusta annetaan muulla kuin ensikielellä. Kielikylpytoiminnassa huoltajien sitoutumisella lapsensa koulunkäynnin tukemiseen on erityisen suuri merkitys. Varhaiskasvatus ja koulu tekevät tiivistä yhteistyötä, mm. osallistuminen eri juhliin, koulukummitoiminta, säännölliset vierailut ja vanhempainillat.

Monikielisyys näkyy koulun toimintakulttuurissa mm. juhlissa, kielikyllyn tapahtumissa ja koulun sisäisessä tiedottamisessa sekä tutustumalla suomenruotsalaiseen kulttuuriin.

### Eri oppiaineiden keskeiset tavoitteet luokilla 1–9:

- äidinkielessä tavoitteet ovat peruskoulun valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaiset
- muun opetuksen tavoitteena on kehittää ja rikastuttaa kieltä laajaksi ja monipuoliseksi
- opettaa oppilaita havainnoimaan kielen rakennetta ja muotoa eri oppiaineissa
- laajentaa ja syventää ainekohtaista sanavarastoa

Opetuksen tuntijako on nähtävissä alla olevassa tuntijakotaulukoista. Taulukoista käy ilmi myös, mitkä oppiaineet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä.

#### Kielikylpyopetuksen tuntijako Sipoossa vuosiluokilla 1–6

| Tuntijako kielikylpyopetuksessa 1.8.2021 alkaen |           |           |           |           |           |           |           |           |           |           |           |           |            |
|---|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|------------|
| Vuosiluokka                                     | 1         |           | 2         |           | 3         |           | 4         |           | 5         |           | 6         |           | Yhteensä   |
|   | SU        | RU        | SU        | RU        | SU        | RU        | SU        | RU        | SU        | RU        | SU        | RU        |            |
| Äidinkieli ja Kirjallisuus                      | 1         |           | 2         |           | 4         |           | 4         |           | 4         |           | 4         |           | 19         |
| Kielikylpykieli -ruotsi A1                      |           | 7         |           | 6         |           | 3         |           | 3         |           | 2         |           | 3         | 24         |
| A1 -englanti                                    | 1         |           | 1         |           | 3         |           | 2         |           | 2         |           | 2         |           | 11         |
| Matematiikka                                    |           | 4         |           | 3         |           | 4         |           | 4         |           | 4         |           | 3         | 22         |
| Ympäristöoppi                                   |           | 2         |           | 2         |           | 3         |           | 2         |           | 3         |           | 2         | 14         |
| Uskonto/<br>elämäkatsomustieto                  | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 2         |           | 7          |
| Historia  |           |           |           |           |           |           |           |           | 2         |           | 1         |           | 3          |
| Yhteiskuntaoppi                                 |           |           |           |           |           |           | 1         |           |           |           | 1         |           | 2          |
| Musiikki  |           | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 1         | 6          |
| Kuvataide                                       |           | 1         |           | 1         |           | 1         |           | 2         |           | 1         |           | 1         | 7          |
| Käsityö   |           | 2         |           | 2         |           | 1         |           | 2         |           | 1         |           | 1         | 9          |
| Liikunta  |           | 2         |           | 2         |           | 2         |           | 2         |           | 2         |           | 3         | 13         |
| Taito- ja taideaineiden<br>valinnaiset          |           |           |           |           |           | 1         |           | 1         |           | 2         |           | 2         | 6          |
| Valinnaiset                                     |           |           |           |           |           |           |           |           |           | 1         |           |           | 1          |
| <b>Yhteensä kielittäin</b>                      | <b>3</b>  | <b>19</b> | <b>4</b>  | <b>17</b> | <b>8</b>  | <b>16</b> | <b>8</b>  | <b>17</b> | <b>9</b>  | <b>17</b> | <b>10</b> | <b>16</b> | <b>144</b> |
| <b>Yhteensä</b>                                 | <b>22</b> |           | <b>21</b> |           | <b>24</b> |           | <b>25</b> |           | <b>26</b> |           | <b>26</b> |           | <b>144</b> |
| A2 -saksa                                       |           |           |           |           |           |           | 2         |           | 2         |           | 2         |           | 6          |
| <b>Yhteensä</b>                                 | <b>22</b> |           | <b>21</b> |           | <b>24</b> |           | <b>27</b> |           | <b>28</b> |           | <b>28</b> |           | <b>150</b> |
| <b>Kielten % osuudet</b>                        | <b>14</b> | <b>86</b> | <b>19</b> | <b>81</b> | <b>33</b> | <b>67</b> | <b>32</b> | <b>68</b> | <b>35</b> | <b>65</b> | <b>38</b> | <b>62</b> |            |

Valinnaisaineiden tunneista 2 tuntia on käytetty kielikylpyruotsiin

#### Kielikylpyopetuksen tuntijako Sipoossa vuosiluokilla 7–9

| Tuntijako kielikylpyopetuksessa |           |     |           |     |           |     |
|---------------------------------|-----------|-----|-----------|-----|-----------|-----|
| SJK = Sipoonjoen koulu          | 7. luokka |     | 8. luokka |     | 9. luokka |     |
| KVS = Kungsvägens skola         | SJK       | KVS | SJK       | KVS | SJK       | KVS |

|                             |               |              |              |           |             |             |
|-----------------------------|---------------|--------------|--------------|-----------|-------------|-------------|
| Kielikylpy-ruotsi           | 1             | 1            | 1            | 2         | 1           | 2           |
| Äidinkieli (suomi)          | 3             |              | 4            |           | 3           |             |
| Englanti (A1-kieli)         | 2             |              | 2            |           | 2           |             |
| Matematiikka                |               | 3            | 4            |           | 4           |             |
| Biologia ja maantieto       | 2             |              |              | 2         |             | 3           |
| Fysiikka ja kemia           | 2             |              |              | 3         |             | 2           |
| Terveystieto                |               | 1            | 1            |           | 1           |             |
| Uskonto/elämäkatsomustieto  |               | 1            |              | 1         | 1           |             |
| Historia ja yhteiskuntaoppi |               | 2            |              | 2         | 3           |             |
| Musiikki                    |               | 2            |              |           |             |             |
| Kuvataide                   | 2             |              |              |           |             |             |
| Käsityö                     |               | 3            |              |           |             |             |
| Liikunta                    | 2             |              |              | 3         |             | 2           |
| Kotitalous                  |               | 3            |              |           |             |             |
| Oppilaanohjaus              | 0,5           |              | 0,5          |           | 1           |             |
| A2-saksa                    |               |              |              |           |             |             |
| Valinnaiset                 | 1             |              | 4            | 2         | 4           | 2           |
| <b>Yhteensä</b>             | <b>15,5</b>   | <b>16</b>    | <b>16,5</b>  | <b>15</b> | <b>20</b>   | <b>11</b>   |
|                             |               |              |              |           |             |             |
| <b>Tunnit yhteensä</b>      | <b>Yht. %</b> | <b>SJK %</b> | <b>KVS %</b> |           | <b>su %</b> | <b>ru %</b> |
| 7.lk                        | 31,5          | 15,5         | 16           |           | 49          | 51          |
| 8.lk                        | 31,5          | 16,5         | 15           |           | 52          | 48          |
| 9.lk                        | 31            | 20           | 11           |           | 65          | 35          |
| <b>Yhteensä</b>             | <b>94</b>     | <b>52</b>    | <b>42</b>    |           | <b>55</b>   | <b>45</b>   |

Huom! A2-saksa lisää tuntimäärää 7. luokalla yhdellä vuosiviikkotunnilla (toinen tunti otetaan valinnaisuudesta) ja 8. luokalla yhdellä (toinen tunti otetaan lyhyistä valinnaisaineista).

Vuosiluokakohtaiset kielikylpyopetuksen sisällöt ovat vuosiluokakohtaisissa oppiaineosioissa.

## 11 Valinnaisuus perusopetuksessa

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

### 11.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1–6 ja vuosiluokille 7–9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1–6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja

vuosiluokille 7–9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

Taide- ja taitoaineiden oppimäärät muodostuvat oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja mahdollisista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunteista. Taide- ja taitoaineiden tunnit arvioidaan osana yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, eikä niistä anneta erillisiä arvioita perusopetuksessa käytettävissä todistuksissa. (OPH:n muutos 24.4.2017)

## 11.2 Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetukseen soveltuvia, syventäviä ja soveltavia perusopetukselle asetettuja tavoitteita tukevia aineita tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa. (OPH:n muutos 24.4.2017)

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle.

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

## 11.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen

opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnaisen B-kielen (B2-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

#### 11.4 Valinnaisaineiden arviointi

Valinnaisaineiden päättöarvioinnista kerrotaan tarkemmin luvussa 6.

Taito- ja taideaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta. Niistä muista/syventävistä/soveltavista valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään todistukseen numeroarvosana.

#### 11.5 Valinnaisaineiden opetus Sipoossa

Sipoossa halutaan korostaa laaja-alaista tarjontaa, joka yhdistää oppiaineita ja edistää niiden välistä yhteistyötä sekä opettajien välistä yhteistyötä. Sipoossa on haluttu panostaa valinnaisaineiden opetukseen ja sen vuoksi kunnan kouluissa on vuosiluokilla 7–9 muita/syventäviä valinnaisaineita 9 vvt, mikä on 3 tuntia enemmän kuin valtakunnallinen minimi.

Valinnaisaineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista. Niitä suunniteltaessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Suunniteltaessa ja toteutettaessa valinnaisia aineita myös opettajien vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet voivat vaikuttaa, mitä aineita koulussa opetetaan.

Koulut kirjaavat lukuvuosisuunnitelmiinsa oppilaille tarjottavat taito- ja taideaineiden valinnaiset tunnit sekä muut valinnaisaineet. Lukuvuosisuunnitelmissa kerrotaan, mille vuosiluokille näitä valinnaisaineita tarjotaan. Suunnitelmiin kirjataan myös valinnaisaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä mahdolliset oppimisympäristöjen erityispiirteet, työmenetelmät, opetuksen tuki ja ohjaus. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät kirjataan koulukohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin.

Valinnaisia aineita opettavat opettajat vastaavat siitä, että tavoitteista, sisältökuvauksista sekä arviointikriteereistä tiedotetaan oppilaille ja heidän huoltajilleen.

Sipoossa on päätetty jakaa valinnaisaineiden vuosiviikkotunnit seuraavasti:

| Vuosi-<br>luokka | Taito- ja<br>taideaineiden<br>valinnastunnit<br>(vvh) | Muut/syventävien/<br>soveltavien<br>valinnaisaineiden<br>tunnit (vvh) |
|------------------|---|---|
| 3                | 2   | -   |
| 4                | -   | 1   |
| 5                | 2   | 1   |
| 6                | 2   | 1   |
| 7                | 1*  | 1   |
| 8                | 2   | 4   |
| 9                | 2   | 4   |

\* 7. luokalla tunti sidotaan käsityön opetukseen.

Vapaaehtoiset A2- ja B2-kielet on integroitu valinnaisaineisiin.

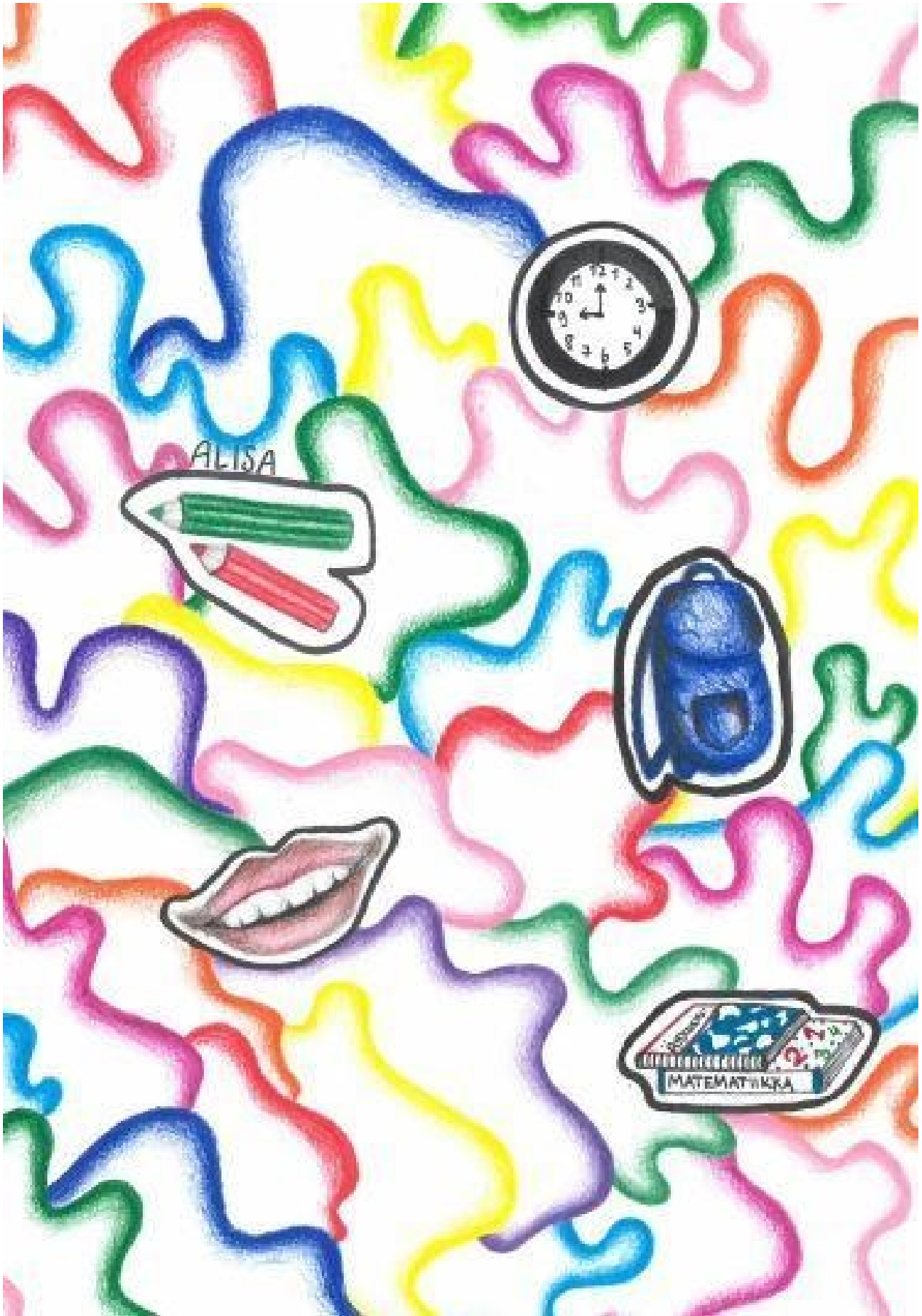
Suomenkielisissä 7–9 vuosiluokan kouluissa valinnaisuus jakaantuu vuosiluokittain seuraavasti:

| Oppilas valitsee                   |           |           |           |          |
|------------------------------------|-----------|-----------|-----------|----------|
|                                    | vl 7      | vl 8      | vl 9      | Yhteensä |
| Taito- ja taideaineet              | 1 käsityö | 2         | 2         | 5        |
|                                    |           | 1 pitkä   | 1 pitkä   |          |
| Syventävät/muut<br>valinnaisaineet | 1         | 4         | 4         | 9        |
|                                    | lyhyt     | 1 pitkä   | 1 pitkä   |          |
|                                    |           | 2 lyhyttä | 2 lyhyttä |          |
| Yhteensä                           | 2         | 6         | 6         | 14       |

Oppilas opiskelee valitsemiansa pitkiä valinnaisaineita 8. ja 9. luokan ajan.

Kouluilla on mahdollisuus poiketa tässä ilmoitetuista valinnaisaineiden vuosiviikkotuntimääristä, mutta kuitenkin niin, että valinnaisaineiden kokonaistuntimäärä säilyy taulukoissa ilmoitetuissa tuntimäärissä vuosiluokkakokonaisuuksien (vl 3–6 ja vl 7–9) aikana. Vuosiluokilla 3–6 tulee siis olla yhteensä 6 vvh taito- ja taideaineiden valinnaisia ja 3 vvh muita valinnaisaineita, jotka voivat olla myös taito- ja taideaineita. Vuosiluokilla 7–9 tulee siis olla yhteensä 5 vvh taito- ja taideaineiden valinnaisia ja 9 vvh muita/syventäviä/soveltavia valinnaisaineita, jotka voivat olla myös taito- ja taideaineita. Koulujen tuntimääräpoikkeamat kirjataan lukuvuosisuunnitelmiin.





Kuva: Alisa Virtanen Sipoonjoen koulu 8C